

Հ Ա Շ Վ Ե Տ Վ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի 2017 թ. գիտական և գիտակազմակերպչական գործունեության հիմնական արդյունքների մասին

1. Կարևորագույն արդյունքները.

Հրատարակվել է «Հայ պարբերական մամուլի պատմություն» (իւմբ. Ա.Խառատյան, Լ.Գևորգյան)» երկհատորյակի 2-րդ հատորը, որն ընդգրկում է 1900-1922 թթ. ժամանակահատվածում հրատարակված հայերեն թերթերի և ամսագրերի պատմությունը: Բովանդակային առումով հատորը բացահայտում է նշված մամուլի մտավոր, մշակութային և, առհասարակ, հոգևոր ուղղվածությունը: Թերթերի և ամսագրերի պատմությունն ու բովանդակությունը ներկայացվում է մեծ մասամբ առաջին անգամ:

«Հայոց պետականության հիմնախնդիրները հնագույն ժամանակներից մինչև 1918 թ.» թեմայի շրջանակներում (ղեկ.՝ ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Ա. Մելքոնյան) ուսումնասիրվել է Աղթամարի կաթողիկոսության պատմությունը՝ սկզբնավորումից մինչև լուծարում (1113-1895 թթ.): Ցույց է տրված, որ սելջուկ-թուրքերի հարձակումների և Բյուզանդական կայսրության նենգադրուժ քաղաքականության զոհը դարձած Վասպուրականի թագավորության ազատանու երկրից գաղթելուց հետո, հասարակ ժողովուրդը և նրան սպասարկող հոգևոր դասը մնացին տեղում: Հայրենի եզերքը չլքած Արծրունիների կրտսեր ձյուղերից Խեղենեկյանները՝ ամրանալով Վանա լիճի ափեզերքի Ամյուկ ամրոցում և Աղթամարի կղզում, լճափնյա մի քանի գյուղերում պահպանեցին իրենց կիսանկախ իշխանությունը՝ այն միահյուսելով հոգևոր-եկեղեցական իրավագործությանը: Աղթամարի վանքը և նրա շուրջը համախմբված կրթական և լուսավորական կենտրոնները դարձան հայ մշակույթի ու գիտության ջահակիրները:

«Հայոց պետականության հիմնախնդիրները հնագույն ժամանակներից մինչև 1918 թ.» թեմայի շրջանակներում (ղեկ.՝ ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Ա. Մելքոնյան) ուսումնասիրվել է Արևմտյան Հայաստանի Խարբերդի նահանգի XIX դարի վերջերին – XX դարի սկզբներին պատմաժողովրդագրությունը: Նրանում քննության են առնվել նահանգի հայ բնակչության թվաքանակի և Հայոց ցեղասպանության պատմության խնդիրները: Անդրադարձ է կատարվել հայ բնակչության ներգրավվածությանը նահանգի տնտեսական կյանքին, ժողովրդագրական փոփոխությունների միտումներին, մասնավորապես, արտագաղթին դեպի ԱՄՆ: Տարբեր աղբյուրների վերլուծության ու համեմատության միջոցով փորձ է արվել 1915 թ. դրությամբ հաշվարկել Խարբերդի նահանգի հայ բնակչության մոտավոր թվաքանակը:

2. Բազային ֆինանսավորմամբ ստացված արդյունքները.

«Հայոց պետականության հիմնախնդիրները հնագույն ժամանակներից մինչև 1918 թ.» թեմայի շրջանակներում (ղեկ.՝ ակ. Ա. Մելքոնյան) հրատարակվել է.

- Վլադիմիր Բարխուդարյանի «Ֆեոդալական հողատիրությունը Հայաստանում 9–11-րդ դարերում» աշխատությունը, որը նվիրված է Հայաստանում զարգացած ավատատիրության շրջանի առաջին փուլի սոցիալ-տնտեսական ու մասամբ քաղաքական պատմության կարևոր հիմնախնդիրներին: Համապարփակ անդրադարձ է կատարվել քննվող ժամանակահատվածում Հայաստանի անկախացման գործընթացի փորձերին ու պետականության վերականգնմանը, նախարարական համակարգի քայքայմանը, աշխարհիկ և եկեղեցական հողատիրության զարգացմանն ու բնույթին, ինչպես նաև հասարակության դասային բաժանմանը: Հատուկ ուշադրություն է դարձվել երկրի տնտեսության վերելքի,

հարկային համակարգի քննությանը, ինչպես նաև տարբեր խավերի իրավական ու սոցիալական վիճակին և X–XI դդ. Հայաստանում ծավալված գյուղացիական շարժումներին:

- Վահան Տեր-Ղևոնդյանի «Կիլիկյան Հայաստանը և Այյուբյան պետությունները (1171-1260)» մենագրությունը, որը նվիրված է Կիլիկյան Հայաստանի բազմազան փոխհարաբերություններին Այյուբյան պետությունների հետ՝ սկսած Սալահ ալ-Դինի կողմից Եգիպտոսում նոր սուլթանության հիմնադրումից (1171 թ.) մինչև Սաորիքի Այյուբյան պետության անկումը (1260 թ.): Քննության է առնված հատկապես Եգիպտոսի, Սաորիքի և Ջազիրայի (Վերին Միջագետք)՝ Այյուբյան պետական միավորների հետ Կիլիկիայի հայկական պետության վարած քաղաքականությունը, որը հաճախ անբաժանելի է հարևան այլ պետությունների հետ առնչություններից: Պարբերացման են ենթարկվել այդ երկրների միջև հարաբերությունները շուրջ 90 տարվա ժամանակահատվածում:

«Հայաստանը և հայությունը նորագույն ժամանակաշրջանում: Հայկական հարց և Հայոց ցեղասպանություն» թեմայի շրջանակներում (ղեկ.՝ պ.գ.դ. Կ. Խաչատրյան) հրատարակվել են.

- Կլիմենտ Հարությունյանի «Սյունիքի գավակների մասնակցությունը Հայրենական մեծ պատերազմին (1941-1945 թթ.)» աշխատությունը, որում առաջին անգամ հայ պատմագրության մեջ լուսաբանված է Սյունիքի գավակների 1941-1945 թթ. Հայրենական մեծ պատերազմի մասնակցության հիմնահարցը: Հատկապես մեծ ուշադրություն է դարձված պոնտեղիներից Խորհրդային Միության հերոսի, Փառքի շքանշանի երեք աստիճաններով պարգևատրվածների և գեներալական կոչման արժանացածների, կառավարական բարձր շքանշանների արժանացած հրամանատարների և զինվորների սխրանքների, թիկունքի աշխատողների հերոսական աշխատանքների վերհանմանը:

- Արամ Մայիլյանի «Արարատի 1926-1930 թթ. ապստամբությունը թուրք-քրդական և հայ-քրդական հարաբերությունների ու տարածաշրջանային զարգացումների համաձիթում» մենագրությունը, որը նվիրված է Թուրքիայի Հանրապետությունում բռնկված քրդական ապստամբություններից ամենահզորի՝ Արարատի ապստամբության պատմության համակողմանի ուսումնասիրությանը: Գրքում բազում նոր փաստեր ու վկայություններ են բերվում քրդական շարժման և նրանում լուրջ դերակատարություն ունեցած գործիչների մասին: Համակողմանիորեն լուսաբանվում է քրդական Հոյբուն կուսակցության ու ՀՅ Դաշնակցության համագործակցությունը և Արարատի ապստամբությանը հայ կամավորների գործունե մասնակցությունը: Բացահայտելով ապստամբության պարտության պատճառները՝ ցույց է տրվում ԽՍՀՄ-ի միջամտության վճռական դերը քուրդ ապստամբների հանդեպ քեմալականների ձեռք բերած հաղթանակի մեջ: Համակողմանիորեն լուսաբանվում են Իրանի, Ֆրանսիայի, Մեծ Բրիտանիայի և այլ պետությունների՝ քրդական հարցում որդեգրած քաղաքականության առանձնահատկությունները:

- Մարտիրոս Հարությունյանի «Հայ-վրացական հարաբերությունները 1918–1919 թվականներին (նամակներ, զեկուցագրեր), կազմող՝ Հ. Կ. Սուքիասյան» ժողովածուն, որում առաջին անգամ հրատարակվում են հայ նշանավոր հասարակական-քաղաքական գործիչ, դիվանագետ, 1919 թ. Թիֆլիսի հայ-վրացական խաղաղարար կոնֆերանսում Հայաստանի Հանրապետության պատվիրակության նախագահ Մարտիրոս Հարությունյանի շուրջ երեք տասնյակ նամակ-զեկուցագրերը, որոնք վերաբերում են

1918–1919 թթ. Հայաստանի ու Վրաստանի հարաբերություններում առկա վիճելի խնդիրներին և կողմերի՝ դրանք կարգավորելուն ուղղված ջանքերին:

- Արծվի Բախչինյանի «Հայ-ճապոնական պատմամշակութային առնչությունները» աշխատությունը, որն ընդգրկում է Հայաստանի և Ճապոնիայի միջև առկա հարաբերությունները՝ պատմության, մշակութային, գիտական և այլ բնագավառներում, ինչպես նաև Ճապոնիայում հայերի ներկայության պատմությունը:

- Արծվի Բախչինյանի «Հայերը Չինաստանում: Հայ-չինական պատմամշակութային առնչությունները», աշխատությունը, որում ներկայացվում են հայերի և չինացիների միջև եղած բազմադարյան կապերը, Չինաստանում հայության ներկայության պատմությունը: Հատուկ ուշադրություն է դարձված Չինաստանի հայկական համայնքների գործունեությանը XX-րդ դարում:

- Արծրուն Հովհաննիսյանի «Ռազմարվեստի զարգացումը 20-րդ դարում. հեռանկարները: Համառոտ ուսումնասիրություն» աշխատությունը, որում պատերազմները ներկայացված են ըստ ռազմարվեստում ունեցած իրենց դերի և նշանակության:

- Հովհաննես Ալեքսանյանի «Հայկական համայնքները խորհրդային հանրապետություններում 1941–1991 թթ.» աշխատությունը, որում ներկայացվում են ԽՍՀՄ-ի հայկական համայնքների և հայաբնակ կենտրոնների հայության պատմաժողովրդագրական գործընթացները: Սկզբնաղբյուրների և գրականության քննական ուսումնասիրման արդյունքում ներկայացվում է ավելի քան 1.5 մլն. կազմող հայության հասարակական-քաղաքական և կրթամշակութային կյանքը, համայնքների վերելքն ու անկումը: Այն լրացնում է ԽՍՀՄ տարածքի հայկական համայնքների պատմության դեռևս բաց մնացած շատ էջեր:

- Արմեն Մարությանի «Հայոց ցեղասպանության հարցը Թուրքիայի արդի ներքաղաքական զարգացումների համատեքստում» աշխատությունը, որում ներկայացվում են ժամանակակից Թուրքիայի ինչպես քաղաքական համակարգում, այնպես էլ տնտեսության մեջ առկա խնդիրներն ու մարտահրավերները, թուրքական իշխանությունների կողմից ոչ թուրք ազգային-կրոնական խմբերի ու, մասնավորապես, այդ երկրում բնակվող հայերի նկատմամբ: Այս հարցերի լույսի ներքո քննարկվում են Հայոց ցեղասպանության հանցագործության հետևանքների հաղթահարման հարցի արձարձումներն ինչպես թուրքական իշխանությունների, այնպես էլ հասարակության կողմից:

3. Թեմատիկ ֆինանսավորմամբ ստացված արդյունքները.

«Գրահրատարակչության և մամուլի քաղաքական վերահսկողությունը և գրաքննությունը Խորհրդային Հայաստանում (1920-1991 թթ.)» թեմայի շրջանակներում (ղեկ.՝ պ.գ.թ. Հ. Սուրիսյան) հրատարակվել է 8 հոդված, հանրապետական և միջազգային գիտաժողովներում ներկայացվել է 4 զեկուցում:

Առանձին հոդվածների շրջանակներում հիմնականում առաջին անգամ գիտական շրջանառության մեջ դրվող արխիվային վավերագրերի, մամուլի հրապարակումների հիման վրա ուսումնասիրության խնդիր են դարձել Հայաստանի առաջին Հանրապետությունում «արգելված գրականության» գոյության հարցը, Խորհրդային Հայաստանում խոսքի և մամուլի ազատության իրավական կարգավորման, հրատարակչական բնագավառում պետական մենաշնորհի հաստատման, մամուլի ռազմական գրաքննության սկզբնավորման, ՀՄԽՀ լուսավորության ժողկոմատի

կազմում Հայաստանի Գլավլիտի կազմակերպման, 1920-1930-ական թվականներին Խորհրդային Հայաստանում Ավետիս Ահարոնյանի նամակ-զեկուցագրերի հրատարակման հարցերը: Ըստ այդմ՝ ուշագրավ եզրահանգումներ ու հետևություններ են կատարվել Խորհրդային Հայաստանում գրահրատարակչության և մամուլի քաղաքական վերահսկողության և գրաքննության վերաբերյալ:

4. Կիրառական մշակումներ /չկան/

5. Ինստիտուտի կողմից 2017 թ. հրապարակումների ցանկը
Մենագրություններ, ժողովածուներ, գրքեր

1. Բաբլումյան Ա.Ռ., Արևմտյան Հայաստանի Խարբերդի նահանգի հայ բնակչությունը XIX դարի վերջերին – XX դարի սկզբներին (պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն), Ե., Պատմ. ինստ., 2017, 283 էջ + քարտեզ:
2. Բախչինյան Ա.Հ., Հայ-ճապոնական պատմամշակութային առնչությունները, Ե., Պատմ. ինստ., 2017, 286 էջ:
3. Բախչինյան Ա.Հ., Հայերը Չինաստանում: Հայ-չինական պատմամշակութային առնչությունները, Ե., Պատմ. ինստ., 2017, 360 էջ:
4. Բարխուդարյան Վլ.Բ., Ֆեոդալական հողատիրությունը Հայաստանում 9–11-րդ դարերում, Ե., Պատմ. ինստ., 2017, 230 էջ:
5. Բարխուդարյան Վլադիմիր- 90, Ե., Պատմ. ինստ., 2017, 300 էջ:
6. Հակոբյան Ա.Մ., 1937 թվականը Հայաստանում. քննական դիտարկում քաղաքական բռնաճնշումների 80-ամյակի առիթով, Ե., «Զանգակ», 2017, 96 էջ:
7. Հակոբյան Ա.Մ., Կենսամատենագիտություն, Ե., Պատմ. ինստ., 2017, 44 էջ:
8. Հակոբյան Հ.Հ., Հայկական սփյուռքը հարափոփոխ աշխարհում, Ե., «Տիգրան Մեծ» հրատ., 2017, 652 էջ:
9. Հայ պարբերական մամուլի պատմություն 1900-1922 (լումբ. Ա.Խառատյան, Լ.Գևորգյան), հ. 2, Ե., Պատմ. ինստ., 2017, 787 էջ:
10. Հայոց պատմության հարցեր (գիտական հոդվածների ժողովածու), Ե., Պատմ. ինստ., 2017, 254 էջ:
11. Հարությունյան Կ.Ա., Սյունիքի զավակների մասնակցությունը Հայրենական մեծ պատերազմին (1941-1945 թթ.), Ե., «Զանգակ» հրատ., 2017, 736 էջ + 72 էջ լուսանկար:
12. Հարությունյան Մարտիրոս, Հայ-վրացական հարաբերությունները 1918–1919 թվականներին (նամակներ, զեկուցագրեր) // կազմող, առաջաբանի և ծանոթագր. հեղինակ՝ Հ. Կ. Մուքիասյան, Ե., Պատմ. ինստ., 2017, 153 էջ:
13. Հովհաննիսյան Ա.Կ., Ռազմարվեստի զարգացումը 20-րդ դարում. հեռանկարները: Համառոտ ուսումնասիրություն, Ե., Պատմ. ինստ., 2017, 661 էջ:
14. Մայիլյան Ա.Ս., Արարատի 1926-1930 թթ. ապստամբությունը թուրք-քրդական և հայ-քրդական հարաբերությունների ու տարածաշրջանային զարգացումների համաձիգում, Ե., Պատմ. ինստ., 2017, 288 էջ:
15. Մարուխանյան Ն.Բ., Մինչխորհրդային և խորհրդային ժամանակաշրջանում Հայկական հարցի լուծման շուրջ Լեոյի պատմաքննական հայեցակետերը, Ե., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2017, 28 էջ:

16. Սվազյան Հ.Ս., Աղվանից աշխարհի պատմության ուսումնասիրության հիմունքները, Ե., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն», 2017, 152 էջ:
17. Վարդանյան Վ.Ս., Աղթամարի կաթողիկոսության պատմություն, Էջմիածին, «Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին» հրատ., 2017, 336 էջ+ 1 ներդիր:
18. Տեր-Ղևոնդյան Վ.Ա., Կիլիկյան Հայաստանը և Այյուբյան պետությունները (1171-1260), Ե., «Տիր» հրատ., 2017, 265 էջ:
19. Օհանեան Ս.Տ., Իրաքի Հայ Համայնքը 20-րդ դարուն, Ե., Պատմ. ինստ., 2017, 294 էջ:
20. Օտարազգի հայագետների ավանդը Հայաստանի հին և միջնադարյան պատմության ուսումնասիրության բնագավառում (միջազգային գիտաժողովի նյութեր), Ե., Պատմ. ինստ., 2017, 215 էջ:
21. Арутюнян К.А., Герой Советского Союза Ишхан Барсегович Сарибекян, Е., «Зангак» изд., 2017, 32 с..
22. Подпратов Н. В., Суслов М.Г., Шиловский М. В., Саакян Р. О., Карцева Н. П., Копылов Н. А., Софьин Д. М., Поперечная А. Д., Национальный вопрос и этнические воинские формирования русской армии в годы Первой мировой войны, Пермь, Перм. гос. исслед. ун-т, 2017, 374 с.
23. Petrossian V., La Russie et l'Arme'nie Occidentale Reconnaissance d'une inde'pendance, Decret du soviet des commissaires du peuple de la Russie Sovietique «Concernant L'Armenie Turque», Ե., 2017, 104 p..

Դասագրքեր, ուսումնական ձեռնարկներ

24. Аглян В.Р., Карапетян Р.Г., Внешняя политика Республики Армения, М., изд. “Аспект Пресс”, 495 с..

Մենագրություններ, ժողովածուներ, գրքեր որոնք լույս են տեսել 2017 թ., բայց թվագրված են 2016 թ. և դուրս են մնացել 2016 թ. հաշվետվությունից

25. Ալեքսանյան Հ.Ս., Հայկական համայնքները խորհրդային հանրապետություններում 1941-1991 թթ., Ե., Պատմ. ինստ., 2016, էջ 185:
26. Հայոց պատմության հարցեր: Գիտական հոդվածների ժողովածու, N17, Եր., Պատմության ինստիտուտ, 2016, 326 էջ:
27. Մարուքյան Ա.Յ., Հայոց ցեղասպանությունը Թուրքիայի արդի ներքաղաքական զարգացումների համատեքստում, Ե., «Արտագերս» հրատ., 2016, 408 էջ:

Հոդվածներ, զեկուցումներ

1. Աբրահամյան Հ.Բ., Ղարաբաղ կոմիտեի ձերբակալումը, Ե., Մեսրոպ Մաշտոց համալսարանի «Լրատու», 2017, էջ 4-17:
2. Աբրահամյան Հ.Բ., Ղարաբաղ-Զանգեզուրը ադրբեջանա-բրիտանական քաղաքականության ոլորտում 1918-1919 թ., Ստեփանակերտ, Արցախի Մեսրոպ Մաշտոց համալսարանի «Կովկասը մեր ընդհանուր տուն» գիտաժողովի նյութեր, 2017, էջ 3-15:
3. Աբրահամյան Հ.Բ., Արցախյան հարցի պատմության շուրջ (1918թ.), Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 2, 2017, էջ 111-118:
4. Աբրահամյան Հ.Բ., Մտահուզիչ հարցեր, Ե., «Կանթեղ», N 3, 2017, էջ 101-114:

5. Ազյան Վ.Ռ., ՌԴ ռազմական կարողությունների գնահատումը. Սկանդինավյան հետազոտական կենտրոնների որոշ մոտեցումներ, Ե., «21րդ ԴԱԸ» 3 (73), 2017, էջ 126-140:
6. Ալեքսանյան Հ.Ս., Հայերը Նախիջևանի ԻԽՍՀ-ում 1945-1988 թթ.: Հայաթափության ու մշակութային բնաջնջման աղբբեջանական քաղաքականությունը, Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», հ. 1, 2017, էջ 65-78:
7. Ալեքսանյան Հ.Ս., Նախիջևան. պատմական ակնարկ, Տոհմիկ օր. Ձօնուած՝ Նատիջեւանին եւ հինգ գաւառներուն, տարեգիրք, Թորոնթօ, 2017, էջ 120-125:
8. Ամիրջանյան Հ.Հ., Հովսէփ արքեպիսկոպոս Արղոյթյանը՝ Ռուսաստանի հայոց թեմի առաջնորդ (1773–1800), Գյումրի, ՀՀ ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոնի «Գիտական աշխատություններ», հ. 20, 2017, էջ 139–145:
9. Ամիրջանյան Հ.Հ., Հովսէփ արքեպիսկոպոս Արղոյթյանի նամակագրությունը Ամենայն հայոց կաթողիկոս Ղուկաս Կարնեցու հետ (XVIII դ. վերջ), Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 1, 2017, էջ 93–102:
10. Այվազյան Ս.Ռ., Ուրարտական դիցանունների ստուգաբանություններ, Ե., «Բանբեր հայագիտության», □ 1, 2017, էջ 22-50:
11. Ավագյան Բ.Ռ., Արմենական գաղափարների գործնական դրսևորումը ԱՄՆ-ում, Ե., «Արմենական կուսակցություն-130»: Գիտաժողովի նյութեր: Հրատարակություն Ռամկավար ազատական կուսակցության, 2017, էջ 121-141:
12. Ավետիսյան Ս.Ռ., Հայաստանի Կարմիր խաչի ընկերության գործունեությունը 1930-ական թվականներին, Ե., «Բանբեր Հայաստանի արխիվների», թիվ 125, 2017, էջ 342-345:
13. Բախչինյան Ա.Հ., Քնարիկ (1880-1907). հայ թատրոնի վաղամեծիկ աստղերից մեկը, Ե., «Երևանի թատրոնի և կինոյի պետական ինստիտուտի հանդես (գիտամեթոդական հոդվածների ժողովածու)», N 19, 2017, էջ 137-147:
14. Բախչինեան Ա.Հ., «С. А. Маркарян, Варяги-викинги на Кавказе (XI в.)» [Վարեագվիկինգները Կովկասում (ԺԱ. դար)], ՎՄՎ Պրինտ, 2014, 528 էջ, Պէյրութ, «Հայկազեան հայագիտական հանդես», N 37, 2017, էջ 679-684 (գրախոսություն):
15. Գևորգյան Զ.Հ., Ամուսնություններն ու արտասամուսնական պայմանագրերը Կիլիկյան Հայաստանում հանգրվանած եվրոպացիների առօրեականության մեջ, (Սիրարփի Տեր-Ներսեսյանի ծննդյան 120-ամյակին նվիրված գիտաժողով), Ե., «Բանբեր Մատենադարանի», N24, 2017, էջ 8-16:
16. Գևորգյան Զ.Հ., Վլադիմիր Բարխուդարյան, Ուրվագիծ միջնադարյան հայկական մշակույթի պատմության X-XIV դդ., Պէյրութ, «Հայկազեան հայագիտական հանդես», հտ. ԺԶ, 2017, էջ 660-665 (գրախոսություն):
17. Դանիելյան Է.Լ., Մեծ իշխան Հայկազուն Հասան-Ջալալ Դոլայի գահերեցությունն Արցախում ըստ Կիրակոս Գանձակեցու «Պատմութիւն հայոց»-ի և վիճակի արձանագրությունների, Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», 2017, N1, էջ 181-198:
18. Դանիելյան Է.Լ., Դ.Ս. Լանգի ներդրումը Հայաստանի քաղաքակրթական ժառանգության արժևորման բնագավառում, Ե., «21-րդ դար», 2017, էջ 5-16:
19. Դումիկյան Ա.Վ., Հայաստանի պատմահոգևոր ընկալումը XVII- XIX դարերի ֆրասիացի հետազոտողների քարտեզներում, Թ. Հակոբյանի ծննդյան 100-ամյակին նվիրված գիտաժողով, Ե., 2017, էջ 43-50:
20. Զաքարյան Լ.Ս., Փոփոխությունները նախնական և միջին մասնագիտական կրթության համակարգում 2005-2015 թթ., Ե., «Տարածաշրջանն ու աշխարհը», 2017, էջ 103-111:

21. Թինոյան Դ.Ֆ., Աշխարհիկ և հոգևոր իշխանությունների փոխհարաբերությունները Լևոն 2-րդի կառավարման շրջանում, Ե., «Ակունք» (գիտական հոդվածների ժողովածու), N3, 2017, էջ 29-36:
22. Թինոյան Դ.Ֆ., Հեթում Ա-ի մոնղոլական քաղաքականությունը մոնղոլական կայսրության ձևավորման շրջանում, Ե., «Պատմություն և մշակույթ» հայագիտական հանդես, 2017, էջ 121-128:
23. Թունյան Վ.Գ., Պատմական խառնաշփոթ Հայկական հարցում, ԵՍ, «Ակունք», N 1 (15), 2017, էջ 35-46:
24. Թունյան Վ.Գ., Ազգային գաղափարը և ազգային խորհրդակցությունները 1914-1917 թթ., Ե., «Պատմություն և մշակույթ» հայագիտական հանդես, 2017, էջ 41-49:
25. Խառատյան Ա.Ա., Զմյուռնիայի հայ գաղթօջախի կազմավորման շուրջ, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N1, 2017, էջ 26-34:
26. Խառատյան Ա.Ա., Խուրդինյան Գ.Ս., Ականավոր գիտնականն ու գիտության կազմակերպիչը: Ակադ. Վլադիմիր Բ. Բարխուդարյանի հիշատակին, Ե., «Վէմ» համայնական հանդես, թիվ 2(58), ապրիլ-հունիս, 2017, էջ 201-207:
27. Խաչատրյան Կ.Հ., Ժամհարյան Գ.Ա., Խորհրդային Հայաստանում արևմտահայ գաղթականության առօրյա պատմությունից (1920-ական թվականների սկիզբ), Ե., «Պատմություն և մշակույթ» հայագիտական հանդես, 2017, էջ 108-114:
28. Խաչատրյան Կ.Հ., Ռազմարդյունաբերական համալիրի կազմակերպումը Հայաստանում անկախության առաջին տարիներին (1991-1993 թթ.), Ե., «Վէմ» համահայկական հանդես, N 2/58/, 2017, էջ 187-200:
29. Խաչատրյան Հ.Ա., Հայոց մարզպանների կառավարման հարցի շուրջ, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N1, 2017, էջ 48-62:
30. Խաչատրյան Հ.Ա., Մարզպանական Հայաստանի կառավարման համակարգը, Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 3, 2017, էջ 139-150:
31. Խուրդինյան Գ.Ս., 1917 թվականի ուրվականը, Ե., «Վէմ» համայնական հանդես, հունվար-մարտ, թիվ 1 (57), 2017, էջ 1-8:
32. Խուրդինյան Գ.Ս., Залевский К. «Национальные партии в России», М., 2017., Ե., «Վէմ» համայնական հանդես, ապրիլ-հունիս, թիվ 2(58), 2017, էջ 208-213 (գրախոսություն):
33. Խուրդինյան Գ.Ս., Հայաստան-Քրդստան, բանտարկված հարևանություն, Ե., «Վէմ» համայնական հանդես, հուլիս-սեպտեմբեր, թիվ 3 (59), 2017, էջ 3-10:
34. Խուրդինյան Գ.Ս., Մենք և մեր հարևանները, Ե., «Վէմ» համայնական հանդես, ապրիլ-հունիս, թիվ 2(58), 2017, էջ 1-8:
35. Խուրդինյան Գ.Ս., Քրդերը և համաշխարհային պատմությունը՝ Աբդուլահ Օջալանի երկերի հինգ հատորներում, Ե., «Վէմ» համայնական հանդես, հուլիս-սեպտեմբեր, թիվ 3 (59), 2017, էջ 43-78:
36. Կարապետյան Ա.Հ., Ազգային, քաղաքական, հասարակական հիմնահարցերը «Աշխատանք» պարբերականի էջերում, Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 2, 2017, էջ 60-77:
37. Կարապետյան Ա. Հ., Մկրտիչ Ավետիսյանը որպես «Արմենիա» թերթի աշխատակից ու հրապարակախոս, Ե., «Արմենական կուսակցություն-130»: Գիտաժողովի նյութեր: Հրատարակություն Ռամկավար ազատական կուսակցության, 2017, էջ 142-157:
38. Կարապետյան Ա. Հ., Առաջաբան՝ «Ապարանամարտից» դեպի «Հայաստանամարտ», Ե., «Ապարանամարտ», 2017, էջ 3-7:
39. Կարապետյան Ա. Հ., Միրզա Ադիգեռզալ-Բէկ, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N3, 2017, էջ 321-324 (գրախոսություն):

40. Կարապետյան Ռ.Կ., Արաբական երկրների պատմության նվիրված առաջին կապիտալ աշխատությունը հայ արևելագիտության մեջ, Ե., «Արաբագիտության արդի հիմնախնդիրները», հ. 2, 2017, էջ 32-39:
41. Կոնինյան Մ.Կ., 1918 թ. Օսմանյան կայսրությունում Հայոց ցեղասպանության քննարկումների շուրջ, Ե., «Հայագիտության հարցեր», N 3, 2017, էջ 57-65:
42. Հակոբյան Ա.Ս., Հովհ. Քաջազունու մեծ ողբերգությունը, մաս երկրորդ, Ստալինյան բռնաճնշումներից մինչև արդարացում (փաստաթղթեր), Ե., «ՎԷՄ» համայնական հանդես, թիվ 1 (57) հունվար-մարտ, 2017, էջ 230-282:
43. Հակոբյան Ա.Ս., Դաշնակցական տեռորիստների գործը Ե., «ՎԷՄ» համայնական հանդես, թիվ 2 (68) ապրիլ-հունիս, 2017, էջ 151-170:
44. Հակոբյան Ա.Ս., Արիստիվային նորահայտ վավերագրեր Եղիշե Չարենցի բանտային կյանքից (ծննդյան 120-ամյակի առթիվ), Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», թիվ 2 (205), 2017, էջ 190-200:
45. Հակոբյան Ա.Ս., 1937 թվականը Հայաստանում (Քննական դիտարկումներ քաղաքական բռնաճնշումների 80-ամյա տարելիցի առիթով), Ե., «ՎԷՄ» համայնական հանդես, թիվ 3 (59) հուլիս-սեպտեմբեր, 2017, էջ I-XLVII:
46. Հակոբյան Ա.Ս., Գ. Ստեփանյան, Համազասպ Սրվանձտյանց, Ե., «ՎԷՄ» համայնական հանդես, թիվ 1 (57), հունվար-մարտ, 2017, էջ 213-219 (գրախոսություն):
47. Հակոբյան Ա.Ս., Ա. Միկոյան կուսակցական-պետական գործչի գնահատման հարցի շուրջ, Ե., «ՎԷՄ» համայնական հանդես, թիվ 4 (60), հոկտեմբեր-դեկտեմբեր, 2017, էջ 217-229:
48. Համբարձումյան Վ.Վ., Երիտասարդաց քրիստոնեական ընկերակցության գործունեությունը Կիլիկիայում և Օսմանյան կայսրության հայաբնակ վայրերում 1881–1909 թթ., Ե., «Բանբեր հայագիտության», N3, 2017, էջ 124-133:
49. Հայրապետեան Ա.Ս., 1914–1918 թթ. Ալեքսանդրապոլի գաւառում հաստատուած գաղթականութեան խնդիրների լուսաբանումն արեւելահայ մամուլում, Վիեննա-Երեւան, «Հանդէս ամսօրեայ», հայագիտական ուսումնաթերթ, ՃԼԱ տարի, թիւ 1–12, յունուար-դեկտեմբեր, 2017, էջ 341–364:
50. Հայրապետեան Ա.Ս., Ս.Դ. Հնչակեան կուսակցութեան Ալեքսանդրապոլի «Արագած» մասնաճիւղի 1895–1904 շրջանի գործունեութիւնից, Պէրոյթ, «Հայկազեան Հայագիտական Հանդէս», հտ. 37, 2017, էջ 173–186:
51. Հայրապետյան Ա.Ս., Ալեքսանդրապոլի գավառի վարչա-քաղաքական պատկերը 1918 թ. մայիս-նոյեմբեր ամիսներին (օսմանյան առաջին ռազմակալման շրջան), Գյումրի, «Գիտական տեղեկագիր», N 1, պրակ Բ, 2017, էջ 66-80:
52. Հայրապետյան Ա.Ս., Հուշեր Ալեքսանդրապոլի հեղափոխական անցյալից (Արամայիս Ազնավուրյան), Գյումրի, ՀՀ ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոնի «Գիտական աշխատություններ», հ. 20, 2017, էջ 170–182:
53. Հայրապետյան Կ.Պ., Արևմտահայ փախստականների տեղավորման քաղաքականությունը նորաստեղծ Հայաստանի առաջին Հանրապետությունում, Ե., «Հայագիտության հարցեր», N 3, 2017, էջ 112-121:
54. Հարությունյան Մ.Գ., Բնակելի տների տիպերն Արցախում XVII դ. երկրորդ կեսին և XVIII դ. սկզբին, Ե., «Պատմություն և մշակույթ» հայագիտական հանդես (ԵՊՀ, Պատմության ֆակուլտետ), 2017, էջ 411–415:
55. Հարությունյան Մ.Գ., Մանրանկարչությունն ու զարդանկարչությունը Արցախում 1639–1700 թթ., Գյումրի, ՀՀ ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոնի «Գիտական աշխատություններ», հ. 20, 20017, էջ 297–304:

56. Հարությունյան Մ.Գ., Քանդակագործությունն Արցախում XVII դ. երկրորդ կեսին և XVIII դ. սկզբին, Ե., «Լրատու», գիտական հոդվածների պարբերական ժողովածու, 2017, էջ 84–90:
57. Յովհաննիսեան Գ.Յ., Հնչակեանների գործունեությունը 1917ի ռուսական յեղափոխությունների շրջանում (1917 փետրուար – 1918 մայիս), Պէյրուք, «Հայկազեան Հայագիտական Հանդէս», հատոր 37, 2017, էջ 187–206:
58. Հովհաննիսյան Լ.Հ., 1915-1916 թթ. Հայկական հարցում մեծ տերությունների ծրագրերի լուսաբանումը Հայաստանի Հանրապետության պատմագրության մեջ, Ե., «Պատմաբանասիրական հանդէս», № 1, 2017, էջ 26-40:
59. Հովհաննիսյան Լ.Հ., «Հայոց ցեղասպանությունը և հատուցման հիմնախնդիրը», Ե., «Պատմաբանասիրական հանդէս», 2017, № 1, էջ 274-277:
60. Հովհաննիսյան Լ.Հ., Ակադեմիկոս Հրանտ Ավետիսյան (Ծննդյան 90-ամյակի առթիվ), Ե., «Պատմաբանասիրական հանդէս», 2017, № 2, էջ 261-267:
61. Հովհաննիսյան Լ.Հ., Արևմտյան Հայաստանի ինքնորոշման հարցի լուսաբանումը հետխորհրդային Հայաստանի պատմագրության մեջ, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 2017, № 2, էջ 101-110:
62. Հովհաննիսյան Լ.Հ., Հ.Յ.Դաշնակցությունը և Հայաստանի երկու մասերի քաղաքական կարգավիճակի հարցը 1917 թվականին, «Վեմ» համահայկական հանդէս, թիվ 3, էջ 174-192:
63. Հովսեփյան Մ.Վ., Հայ գաղթականների ունեզրկման և որբերի ուժացման խնդիրները Կ. Պոլսի «Ճակատամարտ» թերթի էջերում (1918-1922 թթ.), Ե., «Պատմաբանասիրական հանդէս», թիվ 1, 2017, էջ 65-52:
64. Հովսեփյան Մ.Վ., Արևմտահայության ներգաղթի և որբերի հիմնախնդիրները Հայաստանի 1-ին հանրապետությունում ըստ «Ճակատամարտ» օրաթերթի հրապարակումների (1918-1920 թթ.), Երուսաղեմի Հայ պատրիարքութեան, «Միոն» եռամսեայ պաշտօնաթերթ, թիւ 4-5-6, 2017, էջ 26-31:
65. Հովսեփյան Մ.Վ., Շուշիի առանձին հրաձգային գումարտակի մարտական ուղին (1991-1994 թթ.), Ե., «Ակունք» գիտական հոդվածների ժողովածու, N 2, 2017, էջ 37-45:
66. Ղարազյոզյան Ա.Հ., Միջագետքի հնագույն էթնիկական անվանումների ստուգաբանության շուրջ, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 2, 2017, էջ 40-47:
67. Ղարազյոզյան Ա.Հ., Եփրատ և Տիգրիս գետանունների ստուգաբանության շուրջ, Եր., Գավառի պետական համալսարանի գիտ. հոդվ. ժող., 2017, էջ 120-124:
68. Մախմուրեան Գ.Գ., Նախիջեանն ըստ Մ.Նահանգների Պետքարտուղարութեան եւ Հայաստանի Ազգային արխիւի փաստաթղթերի (1918-1920), Պէյրուք, «Հայկազեան Հայագիտական Հանդէս», հտ. 37, 2017, էջ 207-244:
69. Մախմուրյան Գ.Գ., Հայ դիվանագիտությունը Լոնդոնի առաջին կոնֆերանսում և սահմանային հարցերը (1920թ. փետրվարի 12 – ապրիլի 10), Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 2 (650), 2017, էջ 48-69:
70. Մախմուրյան Գ.Գ., Հայաստանը Թեոդոր Ռուզվելտի քաղաքական հայացքներում, Ե., «Պատմաբանասիրական հանդէս», N 2 (205), 2017, էջ 32-45:
71. Մաղալյան Ա. Վ., Երուսաղեմի Հայոց պատրիարք Պօղոս Վանեցու նամակը Արցախի մեկիքներին, Երուսաղեմ, «Միոն», N 1-3, 2017, էջ 11–12:
72. Մաղալյան Ա. Վ., Արցախի մեկիքությունները որպես հայոց պետականութեան դրսևորում, Երուսաղեմ, «Միոն», N 6-12, 2017, էջ 16–19:

73. Մարուքյան Ա.Ց., Հայոց ցեղասպանության ճանաչումն ու դատապարտումը օսմանյան խորհրդարանում (1918 թ. նոյեմբեր-դեկտեմբեր), Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», № 1, 2017, էջ 13-25:
74. Մարուքյան Ա.Ց., Հայոց ցեղասպանության հետևանքների հաղթահարման խնդիրը. Ճանապարհային քարտեզի ուրվագիծը, Ե., «ՎԷՄ» համահայկական հանդես, № 2, 2017, էջ 171-186:
75. Մելքոնյան Ա.Ա., Կիրառական նշանակություն ունեցող գիտական հետազոտություն, Շիրակ Թորոսյան, Ծովային ելքի հիմնահարցը Հայաստանի Հանրապետության արտաքին քաղաքականությունում 1919–1920 թթ., Ե., ԵՊՀ հրատ., 2017, էջ 5–7:
76. Մելքոնյան Ա.Ա., Հայոց պետականության պատմափուլերը, Հայոց նորագույն պետականության քառորդ դարը (գիտաժողովի զեկուցումների ժողովածու), Ե., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2017, էջ 39–70:
77. Մելքոնյան Ա.Ա., Նախիջևան. հավերժական հայրենիք և կենսատարածք, Տոհմիկ օր. Զոնուած՝ Նատիջեւանին եւ հինգ զաւառներուն, տարեգիրք, Թորոնթօ, 2017, էջ 13–15:
78. Շահնագարյան Ա.Բ., Տավուշ գավառի Կյուրիկյանների պատմությունից, Ս. Էջմիածին, Ժ, «Էջմիածին», 2017:
79. Շահնագարյան Ա.Բ., Բաբկեն Հարությունյան, Հայոց Արևելից կողմերի և Աղվանքի պատմության ու պատմական աշխարհագրության հարցեր, Ե., «Հայագիտության հարցեր», N3, 2017, էջ 164-166 (գրախոսություն):
80. Մահակյան Ռ.Օ., Գասպարյան Ռ.Հ., Ա.-Դո, Անխուսափելին. Անդրանիկ Օզանյան և Թովմաս Նազարբեկյան զուգակշիռներ, Ե., «ՎԷՄ» համայկական հանդես, ապրիլ-հունիս, թիվ 2, 2017, էջ 214–229:
81. Մահակյան Ռ.Օ., Ա.-Դոյի հուշերը Օսմանյան մեջլիսի պատգամավոր Արշակ Վռամյանի սպանության մասին, Ե., «Բանբեր Հայաստանի արխիվների», թիվ 125, 2017, էջ 3–20:
82. Մահակյան Ռ.Օ., Հակոբ Հատիկյան. Արևմտահայությունն Օսմանյան կայսրության գաղտնի ծառայությունների թիրախում 1878–1923 թթ., Երևան, ՀՀ ԱԱԾ գիտաուսումնական կենտրոն, 2016, 275 էջ, Ե., «Պատմաբանսիրական հանդես», թիվ 1, 2017, էջ 214–219: (գրախոսություն)
83. Մահակյան Ռ.Օ., Փանոս Թերլեմեզյանը հայ ազատագրական պայքարի գործիչ, Ե., «Արմենական կուսակցություն-130»: Գիտաժողովի նյութեր: Հրատարակություն Ռամկավար ազատական կուսակցության, 2017, էջ 56-93:
84. Մայիլյան Ա.Ս., Դերսիմը 1920 թ. թուրք-հայկական պատերազմի օրերին. Քոչգիրիի ապստամբության դասերը, Ե., «ՎԷՄ» համահայկական հանդես, N 4 (60), 2017, էջ 266-277:
85. Մարգարյան Ս.Թ., Հայ ազգային-ազատագրական շարժումն ու Արմենական կուսակցությունը, Ե., «Արմենական կուսակցություն-130»: Գիտաժողովի նյութեր: Հրատարակություն Ռամկավար ազատական կուսակցության, 2017, էջ 21-48:
86. Մարուխանյան Ն.Բ., Լեոյի 1880-1890-ական թվականների գրական և հրապարակախոսական ժառանգությունը, Ե., «Բանբեր հայագիտության», N3, 2017, էջ 109-123:
87. Ստեփանյան Գ.Ս., Շամախի քաղաքի հայկական դպրոցների պատմությունից (19-րդ դար)», Ստ., «Հայագիտական ուսումնասիրություններ», N 7, 2017, էջ 42-60:
88. Ստեփանյան Է.Տ., Ամերիկահայ «Արաքս» հանդեսը (1905-1907 թթ.), Ե., «Պատմություն և մշակույթ» հայագիտական հանդես, 2017, էջ 129-135:

89. Մուքիայան Հ.Կ., Վիրաբյան Ա.Ս., Հակոբյան Ա. Ս., Միակուսակցական վարչակարգի ձևավորումը Խորհրդային Հայաստանում (1920-ական թվականներ): Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 1, 2017, էջ 226-231 (գրախոսություն):
90. Մուքիայան Հ.Կ., Ավետիս Ահարոնյանի նամակ-գեկուցագրերի հրատարակման հարցը Խորհրդային Հայաստանում (1920-1930-ական թվականներ), «Ավետիս Ահարոնյան: Միջազգային գիտաժողովի նյութեր», Ե., Համազգային հայ կրթական և մշակութային միություն, 2017, էջ 362-370:
91. Մուքիայան Հ. Կ., Երիտասարդ պատմաբանների XXXVIII գիտական նստաշրջանը, Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 2, 2017, էջ 286-287:
92. Մուքիայան Հ.Կ., Հայ-վրացական քաղաքական հարաբերությունների լուսաբանումը Մարտիրոս Հարությունյանի նամակներում (1918 թ. դեկտեմբեր – 1919 թ. ապրիլ), Գյումրի, «ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոն. Գիտական աշխատություններ», հ. 20, 2017, էջ 162-169:
93. Մուքիայան Հ.Կ., Խոսքի և մամուլի ազատության իրավական կարգավորումը Խորհրդային Հայաստանում 1920-1923 թթ., Ե., «Կանթեդ», N 4, 2017, էջ 158-165:
94. Մուքիայան Հ.Կ., Խորհրդային Հայաստանի վարչատարածքային բաժանման պատմությունից (1920-ական թվականների սկիզբ), «Հայաստանի Հանրապետության և մերձավոր արտասահմանի երկրների տնտեսության զարգացման և տեղաբաշխման ժամանակակից հինախնդիրները (գիտական հոդվածների ժողովածու)», Ե., 2017, էջ 180-186:
95. Մուքիայան Հ.Կ., Փաստաթղթեր Խորհրդային Հայաստանի Գլավլիտի կազմակերպման մասին, Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 3, 2017, էջ 180-189:
96. Մուքիայան Հ. Կ., Հայաստանի Հանրապետությունում «արգելված գրականության» գոյության հարցի շուրջ (1918-1920 թթ.), Ե., «Եվրոպական ակադեմիա (գիտական հոդվածների ժողովածու)», թիվ 8, 2017, էջ 426-435:
97. Վարդանյան Ա.Ս., Մամիկոնյանները 774-775 թթ. հակաարաբական համաժողովրդական ապստամբության շրջանում, Ե., «Հայագիտության հարցեր», N1, 2017, էջ 16-28:
98. Վարդանյան Ա.Ս., Մամիկոնյան իշխանական ընտանիքը Բագրևանդում և Տարոն-Սասունում IX-XIIդդ., Ե., «Բանբեր Երևանի համալսարանի», N2, 2017, էջ 3-16:
99. Վարդանյան Վ.Ս., Վանո Եղիազարյանի՝ «Հովհաննես Դրասխանակերտցու «Հայոց պատմության» պատվիրատուի հարցը», Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N2, 2017, էջ 288-289: (Նամակ խմբագրությանը)
100. Վարդույան Գ.Դ., Դիցաբանության արտացոլումը հին հայկական դրամներում, Ե., «Գիտության աշխարհում», №2, 2017, էջ 10-15:
101. Վարդույան Գ.Դ., Տաղանդաշատ հայագետ Էդուարդ Դանիելյանի հիշատակին, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 2, 2017, էջ 420-424:
102. Տեր-Գրիգորյան Ա.Ա. , Դվինի առաջին (506 թ.) և երկրորդ (554/555 թ.) եկեղեցական ժողովներն ու դրանց ընդունած որոշումները, Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 3, 2017, էջ 151-161:
103. Տեր-Ղևոնդյան Վ.Ա., Գագիկ Դանիելյանի համահեղինակությամբ, Կիլիկյան Հայաստանի տարածքային ձեռքբերումները Հուլիոսի 1260 թ. Ասորիքյան արշավանքից հետո, Էջմիածին, «Էջմիածին», Ա, 2017, էջ 59-67:
104. Տեր-Ղևոնդյան Վ.Ա., Սալահ ալ-Դինի 1180 թ. արշավանքը Կիլիկյան Հայաստան, Էջմիածին, «Էջմիածին», N Բ, 2017, էջ 83-89:

105. Տեր-Ղևոնդյան Վ.Ա., Կիլիկիայի հայկական թագավորության և Հալեպի սուլթանության միջև 1203-1206 թթ. պատերազմը, Ե., «Կանթեղ» (գիտական հոդվածների ժողովածու), N1 (70), 2017, էջ 117-129:
106. Տեր-Ղևոնդյան Վ.Ա., Հայոց կաթողիկոսության դիվանագիտական ձեռնարկումները XII դարի 80-ական թվականների կեսերին, Ե., «Կանթեղ» (գիտական հոդվածների ժողովածու), N3, 2017, էջ 125-132:
107. Տեր-Ղևոնդյան Վ.Ա., «Անտիոքի առումը Լևոն արքայի կողմից (1216 թ.). արաբական աղբյուրների վկայությունները», Ե., «Կանթեղ» (գիտական հոդվածների ժողովածու), N3, 2017, էջ 133-143:
108. Քոսյան Լ.Ս., Գերմանացի միսիոներների որբախնամ գործունեությունը XIX դարի երկրորդ կեսին, Ե., Հայագիտության հարցեր, № 3, 2017, էջ 31-41:
109. Ֆիշենկճեան Ա.Ա., Մահազրական Պետրոս Յովհաննիսեան, Պէյրութ, «Հայկազեան Հայագիտական Հանդէս», N 37, 2017, էջ 693-695:
110. Ֆիշենկճեան Ա.Ա., Սիրիահայերի հիմնահարցեր. պատմություն և արդիականություն, Ե., «Պատմարանասիրական հանդէս», N 2, 2017, էջ 282-285:
111. Агрян В.Р., Концептуальные и эмпирические аспекты координации и конвергенции внешнеполитических стратегий РФ и РА, Ер., «21-й ВЕК», 2 (43), 2017, с.58-68.
112. Адамян Н.С., Документы из истории помощи, оказанной беженцам Кавказским Армянским Благотворительным обществом (январь, ноябрь 1915 г.), Ե., «Հայագիտության հարցեր», N 1, 2017, էջ 185-197:
113. Айрапетян А.С., Александропольская милиция в русско-турецкой войне 1853-1856 гг. (из истории русско-армянского боевого братства), «300 лет Российской и Ново-Нахичеванской епархии ААЦ. Исторический путь и современность», Международная научная конференция, сентябрь, Москва, 2017, с. 24-25.
114. Айрапетян А.С., Александропольцы и Кавказский фронт русско-турецкой войны 1877-1878 гг., «Наука и образование в современной конкурентной среде», Материалы IV международной научно-практической конференции, 27-28 февраля, Уфа, 2017, с. 29-36.
115. Амирджян А.О., Духовно-административная и социально-экономическая деятельность Иосифа Аргутинского в новой нахичевани в конце XVIII в., тезисы конференции (Москва, 15-16 октября), М., 2017, с. 13-14.
116. Арутюнян К.А., Участие сыновей армянского народа в первых сражениях Великой Отечественной войны. «К 75-летию начала Великой Отечественной войны: На грани катастрофы» Международная научная конференция (Москва, Центральный музей Великой Отечественной войны 1941 - 1945 гг. 22 - 23 июня 2016 г.), Часть II, Брянск ООИД «Историческое сознание», 2017, с. 138-147.
117. Арутюнян М.Г., Декоративно - прикладное искусство в Арцахе во второй половине XVII века и в начале XVIII века, М., «Интернаука», научный журнал, N 4 (8), часть 1, февраль, 2017, с. 20-23.
118. Бахчинян А.Г., Светлана Гулян. Под Знаком Мамуляна (Ереван, издательство «Эдит принт», 2014, 320 с.), Ե., «Բանբեր հայագիտության», N 3, 2017, с. 232-235 (գրախոսություն).
119. Вардумян Г.Д., Армения на Великом шелковом пути, «Историко-культурное наследие Великого шелкового пути и продвижение туристских дестинаций на Северном Кавказе», Материалы III Международной научно-практической конференции, (Ставрополь 5-7 октября), 2017, с. 13-17:
120. Вардумян Г.Д., История и культура Армении в восприятии В.Я. Брюсова, Брюсовские чтения 2016 года: Сборник статей ЕГУЯС, Е., «Лингва», 2017, с. 24-38:

121. Вардунян Г.Д., Картографирование религиозно-мифологической системы древних Армян, «Вестник ЕГУЯСН им. В. Брюсова», Ер., «Лингва», 2017, N 1(42), с. 584-593.
122. Вардунян Г.Д., Отображение мифологических тем на древнеармянских монетах, Актуальные проблемы литературы и культуры, вып. 8, Е., «Лингва», 2017, с. 184-198:
123. Вардунян Г.Д., Проявления народного христианства в современной праздничной жизни армян и русских, Е., Вестник ЕГУЯСН им. В. Я. Брюсова, N 1(40), «Лингва», 2017, с. 639-651:
124. Вардунян Г.Д., История и культура Армении в восприятии В. Я. Брюсова.- Брюсовские чтения /Международная юбилейная конференция, посвященная 100-летию издания антологии «Поэзия Армении», Е., 2017, с. 24-38.
125. Гамбарян А.В., Армения во внешней политике США в конце 1918-начале 1919 годов, Иркутск, «Наука. Общество. Образование», 2017, с. 27-32.
126. Гарибджанян С.Г., Научные связи Армении в области медицины (1920-е гг.), Е., «Медицинская наука Армении», N 2, 2017, с. 119-124.
127. Магальян А.В., Судопроизводство в меликствах Арцаха, Владикавказ, «Генеалогия народов Кавказа. Традиции и современность», вып. IX, 2017, с. 184–192.
128. Маргарян Е.Г., «ДекOLONиальный поворот» в современном историческом сознании. «Что там за поворотом?», «Ex Orient Lux. Изменение мировоззренческой парадигмы от европоцентризма к универсализму», Е., т. II, 2017, с. 8-35.
129. Маргарян Е.Г., На стыке древних мир-систем: пролегомены, М., «Диалог со временем: Альманах интеллектуальной истории», N 59, 2017, с. 18-43.
130. Маргарян Е.Г., От составителя, «Ex Orient Lux. Изменение мировоззренческой парадигмы от европоцентризма к универсализму», Е., том II, 2017, с. 7-9.
131. Маргарян Е.Г., Поднебесная как мир-империя: особенности и сродства с другими мир-империями древности и нового времени, Е., «Сборник научных статей участников 2-ой международной научной конференции в Конфуцианские чтения в РАУ», том. II, 2017, с. 8-35.
132. Маргарян Е.Г., Маргарян Г.С., Тифлис играющий, Самара, «Игра. Текст. Культура», научный сборник. Под редакцией А.Л. Гирштейна. Выпуск 3. Лаборатория семиотики культуры СГОАН, изд. Самарской государственной областной академии (Наяновой), 2017, с. 115-136.
133. Маргарян Е.Г., Средневековый Тифлис. Ход времени: будни и праздники. // Komparat Óvistikas almanahs Nr. 9 (38) SVETKUFENOMENSKULTŪR Journal of Comparative Studies No 9 (38) PHENOMENON OF FESTIVAL IN CULTURE DAUGAVPILS UNIVERSITATES AKADEMISKAIS APGADS «SAULE» 2016 (Материалы международной научной конференции XXVI научные чтения. Даугавпилс, 28 – 29 января 2016 года), Даугавпилс, 2017, с. 205-224.
134. Марукян А.Ц., Значение совместной декларации держав Антанты от 24 мая 1915 года в вопросе квалификации массового истребления армян и ее воздействие на власти Османской империи, Ставрополь, Научно-теоретический журнал "Гуманитарные и юридические исследования", № 3, 2017, с. 71-75.
135. Махмурян Г.Г., Обсуждение вопроса об армянском мандате и его границах на последних слушаниях в Сенате США 1 июня 1920 г., Е., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 3, 2017, էջ 74-90:
136. Мелконян А.А., Западная Армения в сфере экономических отношений Восток-Запад, Историко-культурное наследие Великого шелкового пути и продвижение туристской дестанции на Северном Кавказе, Материалы III международной научно-практической конференции, 5–7 октября 2017 года, Ставрополь, 2017, с. 64–68.
137. Саакян Р.О., Армянское добровольческое движение на русско-турецком фронте (1914–1916 гг.), Е., «Պատմաբանասիրական հանդես», րիվ 1, 2017, էջ 3–25.

138. Саакян Р.О., Рапорт Генерал-комиссара Турецкой Армении генерала П. Аверьянова Временному правительству об организации милиции в Западной Армении, Ե., «Բանբեր հայագիտութեան», N 3, 2017, с. 217-231.
139. Тер-Гевондян В.А., Третий крестовый поход и Киликийская Армения, Ставрополь, "Гуманитарные и юридические исследования" (научно-теоретический журнал), N1, 2017, с. 129-134.
140. Тунян В.Г., Гюнтер Леви, Армянский вопрос в Османской империи: мифы и реальность, Ե., «Հայագիտութեան հարցեր», N 3, 2017, էջ 172-185 (գրախոսություն):
141. Тунян В.Г., К истории Армянской области (к 200-летию создания), Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 3, 2017, էջ 21-40:
142. Хачатрян К.Г., Армения в системе военно-промышленного комплекса СССР, М., «Новая и новейшая история», N 6, 2017, с. 67-78.
143. Avakian K.R., The Emigration of the Armenians to the United States of America and the Formation of the Armenian Community (Beginning of XVII Century till 1924) Ե., «Բանբեր հայագիտութեան», N3, 2017, 52-75:
144. Bablumyan A., R., The settlements of Kharberd plain in 1830–1870ss, Ե., «Բանբեր հայագիտութեան», N 3, 2017, էջ 40-51:
145. Bakhchinyan A.H., «Les Pères mékhitaristes de Venise et l'art international», "Jubilé de l'ordre des Pères mékhitaristes. Tricentenaire de la maison mère, l'Abbaye de Saint-Lazare 1717-2017", Sources d'Arménie, Lyon, pp. 177-189.
146. Bakhchinyan A.H., Armenian Studies in Czechoslovakia, Ե., «Բանբեր հայագիտութեան», N 2, 2017, էջ 108-120:
147. Bakhchinyan A.H., Zaré y Kurdos yazidies. La representación de los kurdos en dos películas armenias soviéticas. In: Antaramian, Carlos (coordinador); "Istor. Revista de historia Internacional. Kurdistán". CIDE, México, Año XVIII, número 70, otoño de 2017, p. 187-196.
148. Danielyan E.L., ARMENIA: CIVILIZATIONAL VECTOR IN THE HISTORY OF THE DEVELOPMENT OF THE SILK ROAD, Yerevan, Fundamental Armenology, Electronic journal, Issue 1(5), 2017, pp. 180-191.
149. Danielyan E.L., CIVILIZATION'S THEORY IN GEOPOLITICAL CONCEPTIONS, Yerevan, Fundamental Armenology, Electronic journal, Issue 1(5), 2017, pp. 202-217.
150. Danielyan E.L., On the genetic identity of Armanum with Armenia, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 2, 2017, էջ 26-39:
151. Danielyan E.L., On the genetic identity of Armanum with Armenia, Yerevan, Fundamental Armenology, Electronic journal, Issue 1(5), 2017, pp. 7-17.
152. Dumikyan A.V., The reliability of the 19th century french and modern armenological interpretations of the biblical information about Mt. Ararat in the light of the Qumran manuscripts, Fundamental Armenology, Electronic journal, Issue 1(5), 2017, pp. 33-38.
153. Dumikyan A.V., To the problem of conceptual approaches of the french armenologists and orientalis to the history of the kingdom of Van, Fundamental Armenology, Electronic journal, Issue 1(5), 2017, pp. 439-445, <http://www.fundamentalarmenology.am/datas/pdfs/453.pdf>
154. Hayrapetyan A.S., The Legal-Administrative Policy of the Ottoman Authorities in the Alexandropol uyezd in May-November 1918, Ե., «Բանբեր հայագիտութեան», միջազգային հանդես, N 2(14), 2017, էջ 19–28:
155. Kharatyan A. A., A valuable contribution to diaspora studis, Բանբեր հայագիտութեան, Ե., N 2, 2017, էջ 240-246:
156. Khosroeva A.R., Assyrians in the Ottoman Empire and the Official Turkish Policy of their Extermination, 1890s – 1918, Genocide in the Ottoman Empire: Armenians, Assyrians, and Greeks 1913-1923 edited by G. Shirinian, New York – Oxford, Berghahn publisher, 2017, pp. 105- 131.

157. Khosroeva A.R., The Ottoman Genocide of the Assyrians in Persia, The Assyrian Genocide: Cultural and Political Legacies edited by H. Travis, London & New York, Routledge Publisher, 2017, pp. 137- 157.
158. Makhmourian G.G., On the Issue of Origination and Placement of the Armenian National Home (in 1920-1922), Ե., «Բանբեր հայագիտության», N3, 2017, p. 76-95.
159. Melkonyan A.A., On the Publication of the English Translation of “Acknowledgment and Condemnation: the Trials of The Young Turks in 1919–1921 and 1926” by Meline Anumian, Meline Anumian, “Acknowledgment and Condemnation: the Trials of The Young Turks in 1919-1921 and 1926”, Beirut, 2017, pp. 3–5.
160. Melkonyan A.A., The Armenian Genocide – History, Memory, Responsibility, International Conference, Bucharest, 13–14 October 2017, The International Recognition Process of the Armenian Genocide in the Context of the Reparation Issue, pp. 22–23.
161. Melkonyan A.A., The Armenian Genocide: The Historical Background and Current Process of International Recognition and Condemnation, Fundamental Armenology, Issue 1 (5), Yerevan, 2017, pp. 129–134. <http://www.fundamentalarmenology.am/datas/pdfs/426.pdf>
162. Sahakyan R.O., Gasparyan R.H., Hovhannes Ter-Martirosyan (A-DO), Yerevan, “Fundamental Armenology”, Issue 1, 2017, pp. 105–112. <http://www.fundamentalarmenology.am/datas/pdfs/422.pdf>
163. Sahakyan R.O., The Contribution of Ruben Gasparyan to thy field of Resarch of the Cilician Armenian's History (the end of the 19th and begining of the 20th century, Yerevan, “Fundamental Armenology”, Issue 2, 2016, pp. 89–97 [http://www.fundamentalarmenology.am/issues/11/ISSUE-2-\(4\)-2016.html](http://www.fundamentalarmenology.am/issues/11/ISSUE-2-(4)-2016.html)
164. Sargsyan V.S., The conception of C.F. Lehman-Haupt on the formation of the kingdom of Van, «Fundamental Armenology», Issue 1(5), 2017, pp. 39-45.
165. Ter-Ghevondian V.A., Les noms donnés à la dynastie régnant en Cilicie dans l’historiographie Arabe des XIIIe-XIVe siècles, Belgique, “Revue des Études Arméniennes”, Leuven, Éditions Peeters, tome 37, 2016-2017, pp.135-153.
166. Vardanyan V. M., South-Eastern Armenia During the Attacks of Seljuk-Turkish Tribes (up to 1071), Ե., «Բանբեր հայագիտության», N3, 2017, p. 5-17.
167. Vardumyan G.D., Some Issues of Mapping the Religious and Cult System of Ancient Armenians, Ե., «Բանբեր հայագիտության», N2(14), 2017, էջ 76-87:

Հոդվածները հրատարակվել են «Հայոց պատմության հարցեր: Գիտական հոդվածների ժողովածու»-ում, N18, Եր., Պատմության ինստիտուտ, 2017, 254 էջ:

168. Ազիզբեկյան Ռ.Լ., ՀՀ և ՌԴ միջև առևտրատնտեսական հարաբերությունների սկզբնավորումն ու ամրապնդումը 1991-2008 թվականներին, էջ 184-206:
169. Ավագյան Ք.Ռ., Սերնդափոխության հեռանկարները սփյուռքում Հայաստանի ռազմավարական շահերի համատեքստում, էջ 226-246:
170. Ավետիսյան Ս.Ռ., Հայաստանի Կարմիր խաչի ընկերության գործունեությունը սոցիալական ոլորտում 1920-ական թվականներին, էջ 109-119:
171. Զաքարյան Լ.Ս., Տեղական ինքնակառավարման համակարգի մշակումն ու ներդնումը Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 207-225:
172. Ժամհարյան Գ.Ա., Հայ գաղթականության հիմնախնդիրը Խորհրդային Հայաստանում (1920-ական թվականների սկիզբ), էջ 120-127:
173. Հայրապետյան Կ.Պ., Հայաստանի Առաջին Հանրապետությունում գաղթականության թվաքանակի հարցը պատմագրության մեջ, էջ 28-48:

174. Հարությունյան Հ.Մ., Վլադիմիր Ղազախեցյանի գիտակազմակերպչական գործունեությունը, էջ 3-11:

175. Մախմուրյան Գ.Գ., Դաշնակիցների գերագույն հանձնակատար Վ. Հասկելի կազմակերպչական, մարդասիրական ու քաղաքական գործունեությունը Հայաստանում 1919 թ., էջ 49-75:

176. Մելիքյան Վ. Հ., Էրզրումի (Կարին) պաշտպանությունը 1918 թ. և անկման պատճառները, էջ 12-27:

177. Սուքիասյան Հ. Կ., Հրատարակչական բնագավառում պետական մենաշնորհի հաստատումը Խորհրդային Հայաստանում (1920-1921 թթ.), էջ 76-87:

178. Վարդանյան Ա.Մ., ՀՄԽՀ ՆԳՆ-ի պայքարը մանկական անապաստանության և թափառաշրջիկության դեմ հետպատերազմյան առաջին տարիներին, էջ 159-170:

179. Վարդանյան Գ.Վ., Հանրակրթական կրթության ձևավորումը Խորհրդային Հայաստանում (1920-ական թթ.), էջ 88-108:

Հոդվածները հրատարակվել են «Արշալույս քրիստոնեության հայոց» խորագրով միջազգային գիտաժողովի (2016 թ. մայիսի 19-20), զեկուցումների և նյութերի ժողովածուում, Ե., «ՀՀ ԳԱԱ Գիտություն» հրատ., 2017, 455 էջ +24 էջ նկ:

180. Դանիելյան Է.Լ., Միաստվածության գաղափարը հայ բնափիլիսոփայական մտքի պատմության մեջ, միջազգային գիտաժողով, էջ 195-198:

181. Դումիկյան Ա.Վ., Հայոց Աբգար թագավորի մասին տեղեկությունների մեկնությունները XIX դարի ֆրանսիացի հայագետների կողմից, էջ 121-125:

182. Մարգարյան Ե. Հ., Միհրական առասպելությոը վաղքրիստոնեական փրկչաբանության համատեքստում, էջ 72-77:

183. Վարդանյան Վ. Մ., Հայաստանում քրիստոնեության տարածման առաքելական պատմափուլը, էջ 89-94:

184. Վարդումյան Գ.Դ., Հեթանոսությունից դեպի քրիստոնեություն. Ժառանգականության որոշ հարցեր, էջ 65-71:

Հոդվածները հրատարակվել են «Հայոց ցեղասպանությունը և հատուցման հիմնախնդիրները: Միջազգային գիտաժողովի զեկուցումների ժողովածու»-ում, Ե., Պատմ. ինստ., 2017, 256 էջ:

185. Բաբլումյան Ա.Ռ., Խարբերդի նահանգի հայ բնակչությունը 1916-1923 թթ. (Պատմաժողովրդագրական ուսումնասիրություն), էջ 109-125:

186. Կարապետյան Ա. Հ., Արևմտյան Հայաստանի կորստյան կանխատեսումները «Արմենիա» պարբերականի էջերում (XIX դարավերջ–XIX դարի սկիզբ), էջ 230-240:

187. Մարության Ա. Յ., Հայոց ցեղասպանության հետևանքների հաղթահարման հնարավոր «ճանապարհային քարտեզի» ուրվագծման հարցի շուրջ, էջ 42-63:

188. Мелконян А.А., Процесс международного признания Геноцида армян в контексте проблемы возмещения, с. 32–41.

189. Тунян В.Г., Фальсификация геноцида армян в историографии Турции, с. 174-192.

Հոդվածները հրատարակվել են «Օտարազգի հայագետների ավանդը Հայաստանի հին և միջնադարյան պատմության ուսումնասիրության բնագավառում (միջազգային գիտաժողովի նյութեր)»-ում, Ե., Պատմ. ինստ., 2017, 215 էջ:

190. Դանիելյան Է.Լ., Դ. Ս. Լանգի ներդրումը Հայաստանի քաղաքակրթական ժառանգության արժևորման բնագավառում, էջ 8-23:
191. Դումիկյան Ա.Վ., Վանի թագավորության պատմությանը Ֆրանսիացի հայագետների և արևելագետների հայեցակարգային մոտեցումների խնդրի շուրջ, 2017, էջ 118-132:
192. Թոխաթյան Կ.Ս., Ժայռապատկերաբան Միրոսլավ Կշիցան Հայաստանում, էջ 146-154:
193. Մելքոնյան Ա.Ա., Ժամանակի հրամայականը, էջ 5-7:
194. Մուշեղյան Ա.Խ., Ռուս դրամագետները Հայաստանին վերաբերող դրամների մասին, էջ 195-208:
195. Սարգսյան Վ.Ս., Վանի թագավորությունը Իշպուհինիի և Մինուայի հետ համատեղ թագավորության տարիներին՝ ըստ Կ. Ֆ. Լեման-Հաուպտի, էջ 155-172:
196. Վարդույան Գ.Դ., Հին հայոց կրոնի և դիցաբանության հարցերի արծարծումը այլազգի հայագետների ուսումնասիրություններում, էջ 51-63:

Հորվածները հրատարակվել են «Геноцид как духовно-нравственное преступление против человечества» / Материалы международной научной конференции 23 – 24 октября 2015 г., Издательство «Ключ-С», Москва, 2017, 389 с.» ժողովածուում:

197. Гамбарян А.В., Массовая резня западных армян 1894–1896 гг. на страницах периодической печати США / The Western Armenian Massacres of 1894–1896 on the Pages of the U.S. Mass Media, с. 349-357.
198. Марукян А.Ц., Политические и правовые возможности преодоления последствий Геноцида армян, с. 357-364.
199. Мелконян А.А., Некоторые аспекты процесса международного признания Геноцида армян, с. 41-48.
200. Khosroeva A.R., The Genocide of the Assyrians and Pontic Greeks as part of the Christian Genocide in the Ottoman Empire (1914–1923), p. 120-125.

Հորվածներ, որոնք լույս են տեսել 2017 թ., բայց թվագրված են 2016 թ. և դուրս են մնացել 2016 թ. հաշվետվությունից

201. Ադամյան Ն.Ս., Կովկասի Հայոց Բարեգործական ընկերության լիազորների զեկուցագրերը 1914 թ. նոյեմբերին Կարսի մարզում հաստատված հայ գաղթականների վերաբերյալ, Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 3, 2016, էջ 203–217:
202. Ավագյան Բ. Ռ., ԱՄՆ-ի հայերի մասնակցությունը կովկասյան կամավորական շարժմանը և նպաստը կովկասյան ճակատին, Ե., «Ցեղասպանագիտական հանդես», 2016, թիվ 1-2, էջ 115-132:
203. Դանիելյան Է.Լ., Հայագիտության նվիրյալ ականավոր խորենացիագետը (Ալբերտ Մուշեղյանի ծննդյան 85-ամյակի առթիվ), Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N3, 2016, էջ 307-309:
204. Թինոյան Դ.Ֆ., Կոստանդին Բարձրբերդցու արձուակալումը և մասնակցությունը Կիլիկիայում ընթացած 1220 թթ. գահակալական պայքարում, Ե., «Պատմության հարցեր. Տարեգիրք», 2016, էջ 75-84:

- 205.Թոխաթյան Կ. Ս., Երկնային լուսատուներն ու երևույթները ժայռապատկերներում, «Մշակութային աստղագիտությունը Հայկական լեռնաշխարհում» երիտասարդական գիտաժողովի նյութերի ժողովածու, Ե., 2016, էջ 148-155:
- 206.Թորոսյան Վ.Հ., Կիլիկիայի Հայոց թագավոր Լեւոն մեծագործի թագադրման հարցի շուրջ, Ս. Էջմիածին, «Էջմիածին», 2016, ԺԲ, էջ 84-112:
- 207.Խուդինյան Գ.Ս., Նիւթեր Հ.Յ. Դաշնակցութեան պատմութեան համար, ԺԲ հատոր, խմբագիր՝ Երուանդ Փամպուքեան, «ՎԷՄ» համահայկական հանդես, Ե., 2016, N4, էջ 237-243 (գրախոսություն):
- 208.Կարապետյան Ռ.Կ., Կահիրեի համալսարանում հայագիտական կենտրոնի հիմնադրման պատմությունը, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N3, 2016, էջ 45-52:
- 209.Հակոբյան Ա.Ս., Հովհաննես Քաջագունու մեծ ողբերգությունը: Մաս առաջին: Սմենովելիական խարխափումներից մինչև ստալինյան հալածանքներ, «ՎԷՄ» համահայկական հանդես, Ե., 2016, N4, էջ 182-209:
- 210.Հովսեփյան Մ.Վ., Հայ որբերի հիմնախնդիրը Կ.Պոլսի «Ճակատամարտ» թերթում (1918-1924 թթ.), Ե., 2016, «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», թիվ 3, էջ 99-108:
- 211.Հովսեփյան Մ.Վ., Հայ գաղթականների և որբերի հիմնախնդիրները Կ.Պոլսի «Ճակատամարտ» օրաթերթում (1918-1924 թթ.), Ե., 2016, «Կանթեղ» գիտական հոդվածների ժողովածու, թիվ 4, էջ 95-104:
- 212.Նազարյան Լ.Ս., Բագրատունիների վրացական ճյուղի սկզբնավորումը, Ե., «Բանբեր Մատենադարանի», N 23, 2016, էջ 131-149:
- 213.Շահնագարյան Ա.Ի., Արման Եղիազարյան, Աշոտ Երկաթ թագավոր Հայոց, Ե., «Հայագիտության հարցեր», 2016, N 3, էջ 202-205 (գրախոսություն):
- 214.Սահակյան Ռ.Օ, Գասպարյան Ռ.Հ, Մար-ի նորահայտ հուշերը. Մաս վեցերորդ: Շարունակությունը՝ գրված Ղարաքիլիսայում ու Ծաղկաձորում, Ե., «ՎԷՄ» համահայկական հանդես, N 4, 2016, էջ 244-260:
- 215.Սահակյան Ռ.Օ., Արևմտահայ ինքնապաշտպանական կոիվները 1915 թ., Թորոնթո, ՀՕՄ-ի Թորոնթոյի «Ռուբինա» նասնաճիւղ, Տոհմիկ օր. Նուիրած՝ Հայ Ազգի Դիւցազնական Էւ Ազատատատենչ Ոգիին, 2016, էջ 23-39:
- 216.Սարգսյան Ա.Ս., Ազատագրական խմորումները Կարինում XIX դ. վերջին, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N3, 2016, էջ 116-123:
- 217.Սարգսյան Ս.Թ., Արարատ Հակոբյան, Միակուսակցական վարչակարգի ձևավորումը Խորհրդային Հայաստանում (1920-ական թվականներին), Ե., Պատմ. ինստ, 2015, 366 էջ, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N3, 2016, էջ 289-293 (գրախոսություն):
- 218.Սարուխանյան Ն.Բ., Վահան Տերյանը և Հայկական հարցը, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N3, 2016, էջ 21-29:
- 219.Սուքիասյան Հ.Կ., Մամուլի ռազմական գրաքննության սկզբնավորումը Խորհրդային Հայաստանում, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N3, 2016, էջ 53-62:
- 220.Վարդանյան Ա.Ս., Հայ նախարարների դիրքորոշումն արաբական առաջին արշավանքների նկատմամբ, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 3, 2016, էջ 124-134:
- 221.Վարդումյան Գ.Դ., Տիեզերքը հայոց դիցաբանական պատկերացումներում.- Մշակութային աստղագիտությունը Հայկական լեռնաշխարհում / ՀՀ ԳԱԱ Հասարակական գիտությունների բաժանմունք, Բյուրականի աստղադիտարան, Թեմաների ժողովածու, Եր., 2016, էջ 156-165:

- 222.Տեր-Ղևոնդյան Վ. Ա., «Իբն Լեոն» արքայատոհմը կամ Կիլիկիայի Լեոնյանները, Ս.Էջմիածին, «Էջմիածին», N ԺԱ, 2016, էջ 116-137:
- 223.Տեր-Ղևոնդյան Վ. Ա., Եգիպտոսի Այյուբյան սուլթանության գործոնը Կիլիկյան Հայաստանի արտաքին քաղաքականության մեջ (1208-1216 թթ.), Ե., «ՎԷՄ» համահայկական հանդես, N4, 2016, էջ 33-44:
- 224.Տեր-Ղևոնդյան Վ.Ա., Ռուբինյան իշխանապետությունը և արաբական աշխարհը XII դարի երկրորդ կեսին, Ե., «Գեղարվեստի ակադեմիայի տարեգիրք», N4, 2016, էջ 215-223:
- 225.Вардумян Г.Д., Особенности мифомышления армян, «Գրականության և մշակույթի արդի խնդիրները» միջազգ. գիտաժող., Երևանի Վ. Բրյուսովի անվ. լեզվահասարակագիտական համալսարան, պրակ Է, 2016, էջ 443-459:
- 226.Маргарян Е.Г., Мир ремесленников. Тифлиссские амкары. // CAUCASO-CASPICA. Труды по кавказско-каспийскому региону. Выпуск I.Под редакцией Г.С. Асатряна, Е., Издательство РАУ, 2016, с. 147-165.
- 227.Маргарян Е.Г., На стыке древних мир-систем: из истории контактных зон древности и современности. <<Сборник научных статей>>, том. I, Е., 2016, с. 7-8, 9-26, 27-48.
- 228.Назарян Л. С., Основание грузинской ветви Багратидов, Екатеринбург, «Античная Древность и средние века», вып. 44, 2016, с. 87-104.
- 229.Maghalyan A.V., Falsification of the history of the Artsakh Meliqdoms by Azerbaijani historiography, Toronto, «People Say», December 2016, Book 16, Issues 29-30, pp. 77-85.
- 230.Ter-Ghevondian V. A., “The “Tripoli-Iconium-Aleppo” anticilician alliance during the “Antiochian war” (1201-1216), Ե., «Բանբեր Հայագիտության» (հայագիտական միջազգային հանդես), N3, 2016, pp. 39-52.

Հոդվածները հրատարակվել են «Հայոց պատմության հարցեր: Գիտական հոդվածների ժողովածու»-ում, N17, Եր., Պատմության ինստիտուտ, 2016, 326 էջ:

- 231.Ամիրջանյան Հ.Հ., Հովսեփ արքեպիսկոպոս Արղությանի դերը հայ-ռուս-վրացական առնչություններում (XVIII դ. վերջ), էջ 78-89:
- 232.Բասենցյան Ա.Գ., Հայ զինվորականության դրությունն օսմանյան բանակում (1914-1916 թթ.), էջ 147-163:
- 233.Գրիգորյան Մ.Գ., Խառն ամուսնությունները միջնադարյան Հայաստանում (IX-XI դդ.), էջ 52-63:
- 234.Եսոյան Մ.Ա., Եգիպտահայ համայնքի գործունեության լուսաբանումը «Արև» օրաթերթի արաբերեն հավելվածում, էջ 284-296:
- 235.Զաքարյան Լ.Ս., Բարեփոխումները Հայաստանի Հանրապետության մասնագիտական կրթության ոլորտում 2005-2015 թթ., էջ 297-333:
- 236.Կարապետյան Ռ.Կ., Հայ-եգիպտական հարաբերությունները 1992-2011 թթ., էջ 253-283:
- 237.Հայրապետյան Ք.Խ., Խորեն Մուրադբեկյանը Նոր Բայազետի եկեղեցիների բարեկարգիչ (1901-1909 թթ.), էջ 120-146:
- 238.Ղազարյան Գ.Խ., Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի տպարանի գործունեությունը 1918-1920 թթ., էջ 164-172:
- 239.Մովսիսյան Ն.Ս., 1920 թ. թուրք-հայկական պատերազմի պատմագիտական գնահատականը ըստ Հ. Քաջազնունու «Հ.Յ.Դաշնակցությունը անելիք չունի այլևս» աշխատության, էջ 227-240:

240. Մուրադյան Հ.Ղ., Բռնագաղթերն ու արտագաղթերը Կարսի նահանգից թուրք-իրանական պատերազմների շրջանում (1512-1639 թթ.), էջ 64-77:
241. Սարգսյան Վ.Ս., Կ.Ֆ. Լեման-Հաուպտի հայեցակարգը Վանի թագավորության կազմավորման խնդրի լուրջ, էջ 3-18:
242. Սուքիասյան Հ.Կ., Ժամհարյան Գ.Ա., Խորհրդային Հայաստանի առօրեականության նկարագրությունները Լեռ Կամսարի «Կրոնների պատմություն» և «Սաբոտաժ» ֆելիետոններում, էջ 186-198:
243. Սուքիասյան Հ.Կ., Խորհրդային Հայաստանի Գլավլիտի կազմակերպումը, էջ 241-252:
244. Վարդանյան Ա.Ս., Տարոն գավառի պատկանելության հարցի շուրջ (VII դ. երկրորդ կես-IX դ. սկիզբ), էջ 41-51:
245. Տեր-Ղևոնդյան Վ. Ա., Քաղաքական կացությունը Արևելյան Միջերկրականի երկրներում XII դարի վերջին (ըստ հայ-հռոմեական 1199 թ. բանակցությունների վավերագրերի), էջ 19-40:
246. Хачатрян К.Г., Преемственность в турецкой политике осуществления геноцида армян в 1894—1922 гг., էջ 101-119:

6. Պատմության ինստիտուտ
 Տնօրեն՝ ակ. Ա. Մելքոնյան
 Փոխտնօրեն՝ պ.գ.դ. Կ. Խաչատրյան
 Գիտքարտուղար՝ պ.գ.թ. Հ. Մուրադյան
 Էլեկտրոնային փոստ՝ history@sci.am և patminst@sci.am
 Կայքէջ՝ www.academhistory.am

Մասնագիտական խորհուրդ 004՝ «Հայոց պատմություն»
 Նախագահ՝ ակ. Ա. Մելքոնյան, գիտքարտուղար՝ պ.գ.թ. Հ. Մուրադյան

8. Տվյալներ կադրերի վերաբերյալ.

ա) մինչև 35 տարեկան քանի՞ գիտնական է (այդ թվում՝ կին) զբաղեցնում ղեկավար պաշտոններ -

բ) աշխատանքի է ընդունվել երիտասարդ 3 մասանգետ, այդ թվում՝ կանայք ---, ազատվել է ---, այդ թվում կանայք՝ ---

գ) մինչև 35 տարեկան՝ 17 գիտաշխատող, 35-ից 60՝ 44 գիտաշխատող, 60 և ավելի տարիքի գիտաշխատողների թվաքանակը՝ 23:

9. Հաշվետու տարում պաշտպանված դոկտորական և թեկնածուական ատենախոսությունների քանակը:

Օրինակ՝ Պաշտպանվել են 2 դոկտորական, 9 թեկնածուական ատենախոսություններ:

10. Տեղեկություններ հաշվետու տարում պատվավոր կոչումների և պարգևատրումների արժանացած գիտնականների մասին ---Երվանդ Մարգարյանը պարգևատրվել է ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության հուշամեդալով

11. Գիտության և կրթության ոլորտում համագործակցությունը ՀՀ բուհերի և այլ կազմակերպությունների հետ՝ համատեղողների թվաքանակն ըստ կազմակերպությունների՝

ՀՀ ԳԱԱ գիտակրթական կենտրոն (Մագիստրատուրա) - 5

ԵՊՀ -10

Մատենադարան-2

Խաչատուր Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարան - 1

Խաչատուր Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի հենակետային վարժարան - 1

Ռուս-հայ (Սլավոնական) համալսարան - 1

Գավառի պետական համալսարան - 1

Երևանի «Գլաձոր» համալսարան - 2

Երևանի Հյուսիսային համալսարան - 1

Հայբուսակ համալսարան - 1

Գորիսի պետական համալսարան - 1

ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիր - 1

Երևանի թատրոնի և կինոյի պետական ինստիտուտ-1

«Այբ» ավագ դպրոց -1

Հայաստանի Հանրային ռադիո-1

«ՎԷՄ» համահայկական հանդես -1

«Բանբեր հայագիտության» միջազգային հանդես-2

Համատեղ հրատարակումներ՝ ՀՀ ԳԱԱ արևելագիտության ինստիտուտի հետ մեկ գիրք,

Հայաստանի ազգային արխիվի հետ մեկ գիրք,

ՀՀ սփյուռքի նախարարության հետ մեկ գիրք,

ՀՀ ՊՆ Վ. Սարգսյանի անվան ռազմական համալսարանի հետ մեկ գիրք:

ՀՅ Դաշնակցության Բյուրոյի հետ արխիվային փաստաթղթերի բազմահատոր ժողովածուի շնորհանդես

12. Տեղեկություն համատեղ միավորումների (ամբիոններ, լաբորատորիաներ և այլն) մասին - չկա:

Աղյուսակ 1
Արտոնագրային ցուցանիշները/չկան

№	Կազմակերպություն	Արտոնագրերի հայտերի թիվը	Դրական որոշումների թիվը	Ստացված արտոնագրերի թիվը
1	2	3	4	5

Աղյուսակ 2
2017 թ. թեմատիկայի ամփոփ տվյալները

№	Կազմակերպությունը	Թեմաների կամ պայմանագրերի թիվը (n) և ֆինանսավորման ծավալը (X հազ. դր.)			
		Նպատակային ֆինանսավորում	Բազային ֆինանսավորում	Թեմատիկ ֆինանսավորում	Տնտ.պայմանագրեր
1	Պատմություն և նստիտուտ	-	150797,0	2763,0	-

Աղյուսակ 3
ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի անցկացրած հանրապետական և միջազգային գիտական միջոցառումները

N	Միջոցառման անվանումը	Անցկացման վայրն ու ժամանակը, կազմակերպիչները	Մասնակիցների թիվը	
			Ընդամենը	այդ թվում արտերկրներից
1	Երվանդ Փամբուկյանի խմբագրությամբ լույս տեսած «Նիւթեր Հ.Յ. Դաշնակցութեան պատմութեան համար» արխիվային փաստաթղթերի բազմահատոր ժողովածուի շնորհանդէս	ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի նիստերի դահլիճ, 10.02.2017 թ., ՀՅ Դաշնակցության Բյուրո ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտ	100	20
2	Գևորգ Ստեփանյանի «Համազասպ Մրվանձտյանց» գրքի շնորհանդէս	ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի նիստերի դահլիճ, 17.02.2017 թ., ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտ	95	6
3	Բանախոսություններ՝ Ժառուհի Անթառամյան (արդարան, Մեքսիկա)՝ Մեքսիկայի հայ համայնքը, Էյտոր Լոուրէյրան (պատմաբան, Բրազիլիա)՝ Բրազիլիայի հայ համայնքը թեմաներով	ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի նիստերի դահլիճ, 24.02.2017 թ., ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտ	85	4

4	Միջոցառումներ՝ նվիրված ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի երկարամյա տնօրեն, անվանի պատմաբան, ակադեմիկոս Հրանտ Գլեքսանի Ավետիսյանի ծննդյան 90-ամյակին	ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի նիստերի դահլիճ, 10.03.2017 թ., ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտ	90	
4	Բ.գ.դ., պրոֆեսոր Սամվել Մուրադյանի ղեկուցումը «Հայոց մեծ եղեռնի թեման հայ գրականության մեջ»	ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի նիստերի դահլիճ 11.04.2017 թ., ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտ	80	
5	Հանրապետական գիտաժողով՝ «Միջազգային հիմնահարցեր. պատմություն և արդիականություն»	ՀՀ ԳԱԱ նախագահության նիստերի դահլիճ 26.06.2017 թ., ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտ	3	1
6	Հուշ-ցերեկույթ՝ նվիրված ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, անվանավոր գիտնական Հրաչ Բարթիկյանի 90 ամյակին	ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի նիստերի դահլիճ 7.07.2017 թ., ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտ	80	
7	ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի Երիտասարդ գիտաշխատողների խորհրդի XXXVIII գիտական նստաշրջան	ՀՀ ԳԱԱ գիտաժողովների տուն (ՀՀ Կոտայքի մարզ, գ. Արզական) 8-9.07.2017 թ., ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտ	18	2
8	Անվանի պատմաբան, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Վլադիմիր Բարխուդարյանի ծննդյան 90-ամյակին նվիրված միջոցառումներ	ՀՀ ԳԱԱ նախագահության նիստերի դահլիճ, ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի նիստերի դահլիճ 22.09.2017 թ., ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտ	120	

Յ	Մորուս Հասարակության 115-ամյակի և հանրային կյանքի ակտիվացման նպատակով, ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի կողմից անցկացված «Մեր անցյալը՝ մեր ապագան» թանկարժեքի փոխանակման մրցույթի արդյունքում հաղթող ընտրված խմբի կողմից ներկայացված աշխատանքը»	ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի կողմից 11.10.2017 թ., ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի կողմից	95	
---	---	--	----	--

Աղյուսակ 4

ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի աշխատակիցների արտասահման (այդ թվում՝ ԱՊՀ երկրներ) կատարած գործուղումները

N	Կազմակերպությունը	Երկիրը	Գործուղված գիտնականների թվաքանակը		
			Գիտաժողովներն մասնակցելու	Համատեղ գիտական աշխատանք կատարելու	Բանակցությունների և ըննարկումների համար
1	Պատմության ինստիտուտ	Իրան	2		
2		Լիբանան	4		
3		Ղազախստան	1		
4		ՌԴ	6		10
5		Վրաստան	1		
6		Ավստրալիա	1		
7		Մոլդովա	1	1	
8		Ռումինիա	2		

Աղյուսակ 5

Արտասահմանյան գիտնականների ընդունելություն ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտում

N	Կազմակերպությունը	Երկիրը	Ընդունված գիտնականների թվաքանակը		
			Գիտաժողովներն մասնակցելու	Համատեղ գիտական աշխատանք կատարելու	Բանակցությունների և քննարկումների համար
1		ՌԴ	1	1	
2		Իրաք			2
3		Վրաստան			1
4		Լիբանան	1		
5		Իրան		1	
6		Մեքսիկա			1
7		Բրազիլիա			1

Աղյուսակ 6

ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի միջազգային դրամաշնորհները

№	Կազմակերպությունը	Թեմայի անվանումը	Հիմնադրամի կամ կազմակերպության անվանումը	Դրամաշնորհի ժամկետը		Ֆինանսավորման ավալը (\$, €, դր., րԿ.)		Թեմայի կազմակերպությունը
				սկիզբ	ավարտ	ընդհանուր	2017 թ. ընթացքում	
1	2	3	4	5		6	7	8

Աղյուսակ 7

ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի 2017թ. ֆինանսավորման ծավալները

№	Կազմակերպությունը	Բյուջե	Արտաբյուջե	Դրամաշնորհներ		
				արտաբյուջե (\$, €, րԿ.)	արժույթի կուրսը	դրամ
1	Պատմության ինստիտուտ	185315,9	8307,3	5	6	7

Աղյուսակ 8

ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի գիտաշխատողների 2017թ. հրապարակումների ընդհանուր քանակը

№	Կազմակերպությունը	Մենագրություններ, հղովածուներ, գրքեր		Ուսումնական ձեռնարկներ, դասագրքեր		Հոդվածներ, զեկուցումներ		Թեզիսներ	
		Հանրապետ.	Արտասահմ.	Հանրապետ.	Արտասահմ.	Հանրապետ.	Արտասահմ.	Հանրապետ.	Արտասահմ.
1	Պատմության ինստիտուտի	25	1		1	208	38	2	3

Աղյուսակ 9
Ասպիրանտների թվաքանակը

№	Կազմակերպությունը	Ասպիրանտների քանակն (այդ թվում՝ կանայք) առ 01.01.2018թ.		Հաշվետու տարում ասպիրանտուրա են ընդունվել (այդ թվում՝ կանայք)	
		ա/կ.	ա/չկ.	ա/կ.	ա/չկ.
1	Պատմության ինստիտուտ	3	3	-	-

Աղյուսակ 10
Տվյալներ մասնագիտական խորհուրդների վերաբերյալ

№	Կազմակերպությունը	Ատենախոսության սորհրդի ծածկագիրը	Մասնագիտության ծածկագիրը և անվանումը	Խորհրդի նախագահը, գիտքարտուղարը (գիտ.աստիճան, անուն, ազգանուն)	2017թ. լազմակերպության աշխատակիցների կողմից պաշտպանված ատենախոսությունների թիվը	
					դրկտորական	թեկնածուական
1	Պատմության ինստիտուտ	004	Է.00.01 (Հայոց պատմություն) Է.00.05 (Պատմագրություն, տրբյուրագիտություն)	պ.գ.դ., պրոֆ., ՀՀ ԱԱ ակադեմիկոս Ա. Մելքոնյան պ.գ.թ., դոցենտ Հ. Մուրադյան	1	1

Աղյուսակ 11
Աշխատողների թվաքանակի ամփոփ տվյալներն առ 01.01.2018

№	Կազմակերպությունը	Աշխատողների ընդհանուր թիվը	Գիտական աշխատողների ընդհանուր թիվը	ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոսներ	ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամներ	Գիտության բոկտորներ	Գիտության եկնաձուներ
1	Պատմության և նաստիտուտ	118	84	1	1	20	47

Ինստիտուտի տնօրեն, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս

Ա.Ա. Մելքոնյան

Ինստիտուտի գիտքարտուղար, պ.գ.թ., դոցենտ

Հ.Ղ. Մուրադյան

О Т Ч Е Т
об основных результатах
научной и научно-организационной деятельности
института истории НАН РА за 2017 г.

1. Наиболее важные результаты.

Опубликован второй том двухтомника «История армянской периодической печати» (Ред. А. Харатян, Л. Геворкян), включающий историю армянских газет и журналов издающихся в период 1900-1922 гг. С точки зрения содержания, данный том выявляет интеллектуальную, культурную и духовную направленность печати отмеченного периода. История и содержание армянских газет и журналов, в основном, представляется впервые.

В рамках темы «Армянская государственность с древнейших времен до 1918 года» (руководитель академик НАН РА А.Мелконян) была изучена история Ахтамарского Католикосата со времен основания до распада (1113-1895 гг.). Представлено, что после эмиграции из страны дворянства Царства Васпуракан, ставшего жертвой нападений турок-сельджуков и предательской политики Византийской империи, простой народ и служившее ему духовенство оставались на месте. Не покинувшие родину представители младших ветвей Арцруни - Хеденеяны, укрепившись в замке Амука - на острове Ахтамар и в прибрежных деревнях озера Ван, сохранили свою полунезависимую власть, переплетавшуюся с духовно-церковными полномочиями. Ахтамарский монастырь и окружающие образовательные и просветительские центры стали очагами армянской культуры и науки.

В рамках темы «Армянская государственность с древнейших времен до 1918 года» (руководитель академик НАН РА А. Мелконян) была изучена историческая демография конца XIX века - начала XX века в Харбердской провинции Западной Армении. Были рассмотрены вопросы численности армянского населения провинции и истории Геноцида армян.

Был затронут вопрос вовлеченности армянского населения в экономическую жизнь и демографические процессы провинции, в частности, эмиграция в Соединенные Штаты. Сделана попытка подсчета приблизительного числа армянского населения Харберда в 1915 году на основе анализа и сравнения различных источников.

2. Результаты, полученные базовым финансированием:

В рамках темы «Армянская государственность с древнейших времен до 1918 года» (руководитель академик НАН РА А. Мелконян) были изданы:

- Работа Владимира Бархударяна “ Феодальное землевладение в Армении в IX–XI веках”, которая посвящена важным вопросам социально-экономической и, отчасти, политической истории Армении в период первого этапа развитого феодализма.

В работе рассмотрены попытки достижения независимости и восстановления государственности; вопросы, касающиеся распада нахарарской системы, развития и характера светского и церковного землевладения, а так же классового расслоения общества. Особое внимание было уделено экономическому подъему, анализу налоговой системы, а также правовому и социальному положению разных социальных слоев и крестьянским движениям, развернувшимся в Армении в X–XI веках.

- Монография Вагана Тер-Гевондяна “Киликийская Армения и Айюбидское государство (1171-1260), посвященная отношениям Киликийской Армении с государствами Айюбидов - начиная от создания Салах-эль-Дина нового Султаната Египта (1171 г.) до падения айюбидского государства Ассирии (1260 г).

Была, в частности, рассмотрена политика, проводимая армянским государством Киликии относительно Египта, Сирии и Джазир (Верхняя Месопотамия), которая часто неотделима от отношений с другими соседними государствами. Представлена периодизация отношений между этими странами, охватывающая период более 90 лет.

В рамках темы «Армения и армяне в новейший период. Армянский вопрос и Геноцид армян» (руководитель д.и.н. К. Хачатрян) были опубликованы:

- Работа Климента Арутюняна «Участие сынов Сюника в Великой Отечественной войне (1941-1945 гг.)», где впервые в армянской историографии было освещено участие сынов Сюника в Великой Отечественной войне в 1941-1945 годах. Особое внимание уделяется выявлению сюникцев-героев Советского Союза, удостоенных Ордена Славы трех степеней и звания генералов, командующих - награжденных высшими правительственными орденами, и подвигов солдат, героического труда тружеников тыла.

- Монография Арама Саияна «Арагатская революция 1926-1930 гг. в контексте турецко-курдских и армяно-курдских отношений и региональных событий», посвященная всестороннему изучению Арагатского восстания - одного из самых мощных курдских восстаний в Турецкой Республике.

Книга содержит много новых фактов и свидетельств о курдском движении и деятелях, сыгравших в ней серьезную роль. Всесторонне раскрывается сотрудничество между курдской группой **Хойбуи** и АРФ Дашнакцутюн и активное участие армянских добровольцев в Арагатском восстании.

Выявляются причины поражения восстания, показана решающая роль вмешательства СССР в победу кемалистов над курдскими повстанцами. Всесторонне рассматриваются особенности политики Ирана, Франции, Великобритании и других государств в курдском вопросе.

- «Армяно-грузинские отношения в 1918-1919 годах (письма, отчеты)» - составитель А. К. Сукиасян. В книге впервые опубликованы более тридцати писем и отчетов Мартироса Арутюняна - выдающегося общественного и политического деятеля, дипломата, председателя делегации Республики Армения на армяно-грузинской миротворческой конференции в Тбилиси в 1919 году. Материал представляет спорные вопросы в армяно-грузинских отношениях 1918-1919 гг. и попытки сторон, направленные на их урегулирование.

- Работа Арцви Бахчиняна «Армяно-японские историко-культурные связи», которая рассматривает отношения между Арменией и Японией в области истории, культуры, науки и других сферах, а также историю присутствия армян в Японии.

- Работа Арцви Бахчиняна «Армяне в Китае. Армяно-китайские историко-культурные отношения», в которой представлены многовековые связи между армянами и китайцами, история присутствия армян в Китае. Особое внимание уделяется деятельности армянских общин в Китае в XX веке.

- Работа Арцруна Ованнисяна «Развитие **босвых** /**военных**/ искусств в XX веке, перспективы. Краткое исследование», в котором войны представлены в соответствии с их ролью и значением в военном искусстве.

- Работа Ованеса Алексаняна «Армянские общины в Советском Союзе в 1941-1991 годах», в которой представлены историко-демографические процессы в армянских общинах и армянонаселенных центрах СССР.

В результате изучения первоисточников и литературы представляется общественно-политическая, образовательная и культурная жизнь более 1,5 млн. армян, подъем и упадок общин. Работа дополняет все еще недостающие страницы истории армянских общин в СССР.

- Работа Армена Марукяна «Геноцид армян в контексте современных турецких внутривосточных развитий», в которой освещаются как политическая система современной Турции, так и проблемы экономики и вызовы, представляемые турецкими властями нетурецким национально-религиозным группам и, в частности, проживавшим в

этой стране армянам. В свете этих вопросов, дебаты по вопросу преодоления последствий Геноцида армян обсуждаются как турецкими властями, так и общественностью.

3. Результаты, полученные тематическим финансированием:

В рамках темы «**Политический надзор и цензура издательств и средств массовой информации в Советской Армении (1920-1991 гг.)**» было опубликовано 8 статей, представлено 4 доклада на республиканских и международных конференциях.

В рамках отдельных статей, в основном на базе впервые вводимых в научный оборот архивных документов и материалов прессы, представляются вопросы о существовании «запрещенной литературы» в период Первой Республики Армения, правового регулирования свободы слова и печати в Советской Армении, создания государственной монополии в издательской сфере, запуска цензуры СМИ, организации Главлита Армении в составе Комиссариата народного просвещения СССР, публикации в 1920-1930 годах писем-отчетов Аветиса Аароняна в Советской Армении.

Соответственно, были сделаны важные заключения и выводы о политическом надзоре и цензуре книгоиздания и печати в Советской Армении.

4. Прикладных разработок нет.

Директор института,
академик НАН РА

А.А. Мелконян

Ученый секретарь,
к. и. н., доцент

А.Г. Мурадян

ANNUAL REPORT

On the Main Results of the Scientific and Scientific-Organizational Activities of the Institute of History of NAS RA for 2017

1. The most important results.

The 2nd volume of “The History of the Armenian Periodicals” (Ed. A. Kharatyan, L. Gevorgyan), which covers the history of the Armenian newspapers and magazines in the period

of 1900-1922, was published. From the point of view of the content, this volume reveals the intellectual, cultural and spiritual direction of the Press of the period. The history and content of Armenian newspapers and magazines, for the most part, is introduced for the first time.

Within the framework of the theme "The Armenian Statehood from the Ancient Times to 1918" (the head is the Academician of the NAS RA A. Melkonyan), the history of the Akhtamar Catholicosate was studied from the time of its foundation until the collapse (1113-1895). It is presented that after the emigration from the country of the nobility of the Vaspurakan Kingdom, which became the victim of the attacks of the Seljuk Turks and the treacherous policy of the Byzantine Empire, the common people and the clergy who served him remained in place.

The representatives of the younger branches of Artsruni – the Khedenekyans, who had not left their homeland, having fortified themselves in the castle of Amuk, on the island of Akhtamar and in the coastal villages of Lake Van, retained their semi-independent authority, including spiritual and ecclesiastical powers. The Akhtamar Monastery and the surrounding educational centers became the leading units of Armenian culture and science.

Within the framework of the theme "The Armenian Statehood from the Ancient Times to 1918" (the head is the Academician of the NAS RA A. Melkonyan)

The historical demography of the late 19th century and early 20th century in the Kharberd province of Western Armenia was studied. The issues of the number of the Armenian population of the province and the history of the Armenian Genocide were considered.

The issue of the involvement of the Armenian population in the economic life and demographic processes of the province, in particular, the emigration to the United States, was touched upon. The attempt was done to calculate the approximate number of the Armenian population of Kharberd in 1915 on the basis of analysis and comparison of various sources.

2. Results obtained by basic financing:

Within the framework of the theme "The Armenian Statehood from the Ancient Times to 1918" (the head is the Academician of the NAS RA A. Melkonyan) the following books were published:

- Vladimir Barkhudaryan's work "Feudal Land Ownership in Armenia in 9-11 Centuries", which is devoted to important issues of social-economic and, in part, political history of Armenia during the first stage of the developed feudalism.

The work examines the attempts to achieve independence and restore statehood; questions relating to the disintegration of the Nakharar system, the development and character of secular and ecclesiastical land tenure, as well as the class stratification of society.

Particular attention was paid to the economic recovery, analysis of the tax system, as well as to the legal and social conditions of different social groups and to the peasant movements that took place in Armenia in the 10th -11th centuries.

- Vagan Ter-Ghevondyan's monograph "Cilician Armenia and the Ai(y)ubid States (1171-1260), dedicated to the relations of Cilician Armenia with the Aiubid States - beginning with the creation of the new Sultanate of Egypt (1171) by Salah al-Din until the fall of the Aiubid state of Assiria (1260 g) .

The policy of the Armenian State of Cilicia regarding Egypt, Syria and Jazira (Upper Mesopotamia) was, in particular, considered, which is often inseparable from relations with other neighboring states. The periodization of relations between these countries, covering a period of more than 90 years, is presented.

Within the framework of the theme "Armenia and Armenians in the Newest Period. The Armenian Question and the Armenian Genocide "(headed by Dr. K. Khachatryan) were published:

- Kliment Harutyunyan's work "The Participation of the Sons of Syunik in the Great Patriotic War (1941-1945)", where the participation of the sons of Syunik in the Great Patriotic War in 1941-1945 was introduced for the first time in the Armenian historiography .

Particular attention is paid to the uncovering of the Syunik heroes of the Soviet Union, awarded the Order of Glory of three degrees and the title of generals, commanders - awarded with the highest government orders, and the heroic deeds of soldiers, the heroic labor of the workers of the rear.

- Aram Saian's monograph "The Ararat Revolution of 1926-1930 in the Context of Turkish-Kurdish and Armenian-Kurdish Relations and Regional Events" devoted to a comprehensive study of the Ararat Uprising, one of the most powerful Kurdish uprisings in the Turkish Republic

The book contains many new facts and testimonies about the Kurdish movement and figures who played a serious role in it. The cooperation between the Kurdish group **Hoybun** and ARF Dashnaksutyun and the active participation of Armenian volunteers in the Ararat uprising are fully revealed.

The reasons for the defeat of the uprising are revealed, the decisive role of the USSR's intervention in the victory of the Kemalists over the Kurdish rebels is shown. The specifics of the policies of Iran, France, Britain and other states in the Kurdish issue are thoroughly considered.

- "Armenian-Georgian relations in 1918-1919 (letters, reports)" - compiled by A. K. Sukiasyan. More than thirty letters and reports by Martiros Harutiunyan - an outstanding public and political figure, diplomat, chairman of the delegation of the Republic of Armenia at the Armenian-Georgian Peace Conference in Tbilisi in 1919 – are published in the book for the first time. The material presents the controversial issues in the Armenian-Georgian relations of 1918-1919 and attempts of the parties aimed at their settlement.

- Artsvy Bahchinyan's work "Armenian-Japanese Historical and Cultural Relations", which examines the relations between Armenia and Japan in the field of History, Culture, Science and other spheres, as well as the history of the presence of Armenians in Japan.

- Artsvi Bahchinyan's work "Armenians in China. Armenian-Chinese Historical and Cultural Relations" which presents centuries-old ties between Armenians and Chinese, the history of the presence of Armenians in China. Particular attention is paid to the activities of the Armenian communities in China in the 20th century.

- Artsrun Hovhannisyan's work "The Development of Military Arts in the XX Century, Prospects. A Brief Study" in which wars are presented in accordance with their role and significance in the military art.

- Hovhannes Alexanyan's work "The Armenian Communities in the Soviet Union in 1941-1991", which presents the historical and demographic processes of Armenians in the Armenian communities and the Armenian-populated centers of the USSR.

The social-political, educational and cultural life of more than 1.5 million Armenians and the rise and decline of communities are introduced in the book as a result of the study of primary sources and literature. The work complements the still missing pages of the history of Armenian communities in the USSR.

- Armen Marukyan's work " The Armenian Genocide in the Context of Contemporary Turkish Internal Political Developments", which highlights both the political system of modern Turkey and the problems of the economy and the challenges presented by the Turkish authorities to non-Turkish national-religious groups and, in particular, the Armenians living in this country.

In the light of these issues, the debates on overcoming the consequences of the Armenian Genocide are being discussed both by the Turkish authorities and the public.

3. Results obtained by the thematic financing:

8 articles were published, 4 reports were presented at republican and international conferences within the framework of the **theme "Political Supervision and Censorship of Publishing Houses and Mass Media in the Soviet Armenia (1920-1991)".**

Within the framework of several articles, mainly on the basis of the archival documents and press materials introduced into scientific circulation for the first time, questions on the existence of "banned literature" in the period of the First Republic of Armenia, the legal regulation of freedom of speech and press in the Soviet Armenia, the establishment of state monopoly in the publishing sphere, the launch of the media censorship, the organization of the Armenian Glavlit within the People's Enlightenment Commissariate, and the publication of the letters of Avetis Aharonyan in Soviet Armenia in 1920-1930 are presented.

Accordingly, important conclusions were drawn on the political supervision and censorship of book publishing and Press in Soviet Armenia.

4. The applied working out (no).

Director of the Institute of History,
Academician of NAS RA

A. A. Melkonyan

Scientific Secretary of the Institute of History,
Candidate of History, associate professor

A. Gh. Muradyan